

**ECONOMISCH BELEIDSPLAN
STEENBERGEN 2009-2020
Stec Groep aan gemeente Steenbergen**

Stec Groep B.V.
Evert-Jan de Kort, Eric Hoppenbrouwer en
Erik Jan van Dijk
Maart 2010

INHOUDSOPGAVE

1.	WAT VOOR U LIGT	3
1.1	Inleiding	3
1.2	Werkwijze	4
1.3	Leeswijzer	5
2.	UITGANGSSITUATIE ECONOMISCH STEENBERGEN	6
2.1	Sterke / zwakte analyse Steenbergen	6
2.2	Sterke focus op economische beleidsthema's	7
2.3	Wat betekent dit voor de strategische beleidskeuzes?	15
3.	STRATEGISCHE BELEIDSAGENDA	20
3.1	Hoofddoelstelling economisch beleidsplan	20
3.2	Beleidslijn 1: Steenbergen zet in op (het behoud van) sterke werklocaties	21
3.3	Beleidslijn 2: Steenbergen zet in op verbreding van de landbouw en ontwikkelt het AFCWB	25
3.4	Beleidslijn 3: Steenbergen zet gericht in op een sterke zorgeconomie	29
3.5	Beleidslijn 4: Steenbergen benut bestaande kwaliteiten voor versterken recreatie en toerisme	32
3.6	Beleidslijn 5: Steenbergen zet in op actieve participatie in regionale samenwerking (lokaal = regionaal)	35
3.7	Belangrijke (rand)voorwaarden voor een succesvolle uitvoering	37
4.	ACTIEPROGRAMMA	40
BIJLAGE A	Economische analyse Steenbergen	
BIJLAGE B	Overzicht geïnterviewde personen en deelnemers workshop	

1. WAT VOOR U LIGT

In dit hoofdstuk leest u een korte inleiding, met de achtergronden en doel van het economisch beleidsplan van de gemeente Steenbergen. In paragraaf 1.2 leest u hoe de nota tot stand is gekomen. De opbouw van de beleidsnota staat in 1.3.

1.1 Inleiding

De gemeente Steenbergen heeft een nieuw economisch beleidsplan opgesteld voor de periode 2009-2020. De visie is gemaakt voor en door de gemeente, met betrokkenheid van het Ondernemers Platform Steenbergen, Retail Platform Steenbergen, Winkeliersvereniging Dinteloord-Winkeloord, Koninklijke Horeca Nederland afdeling Steenbergen en ZLTO.

Het beleidsplan is de basis voor acties in de komende jaren op een viertal beleidslijnen met als doel de versterking van de economische aantrekkelijkheid van Steenbergen. De acties geven aan waar de gemeente Steenbergen op in moet zetten en hoe de gemeente met de knelpunten en kansen/ontwikkelingen om moet gaan. Waar staat Steenbergen en waar wil Steenbergen naar toe? Waaraan wil de gemeente meewerken en waaraan niet? Hoe ondernemers te stimuleren tot actie? Daarnaast vormt het een belangrijk kader (verankering) voor de taken van Economische Zaken.

Met het nieuwe beleidsplan wil de gemeente Steenbergen ook de huidige economische recessie het hoofd kunnen bieden. De gemeente heeft een sterke landbouwsector en de bedrijventerreinen zijn volledig uitgegeven. Echter, de werkgelegenheid stagneert, de bevolking vergrijst en ontgroent en de beroepsbevolking neemt daardoor af. Tegelijkertijd doen er zich nieuwe kansen voor met de aanleg van de A4 en de ontwikkeling van het Agro Food Cluster West-Brabant (AFCWB). Al deze ontwikkelingen zijn aanleiding tot de totstandkoming van een nieuw economisch beleidsplan. Het plan bevat dan ook een mix van keuzes en acties die de economie direct stimuleren op korte termijn (quick wins) en acties die de economie van Steenbergen structureel versterken en garantie bieden voor economische groei op de langere termijn (zie hoofdstuk 3 en 4).

1.2 Werkwijze

Interactief proces: het beleidsplan is samen met de belangrijkste stakeholders opgesteld

De keuze voor een beperkt aantal strategische beleidslijnen is tot stand gekomen op basis van gesprekken en een werkbijeenkomst met het Ondernemers Platform Steenbergen, Retail Platform Steenbergen, Winkeliersvereniging Dinteloord-Winkeloord, Koninklijke Horeca Nederland afdeling Steenbergen, ZLTO Steenbergen-Bergen op Zoom, en ondernemers, maar natuurlijk ook met input vanuit bestuurders, de gemeenteraad en het ambtelijk apparaat. De gesprekken en workshop zijn belangrijke bouwstenen geweest voor dit beleidsplan. De acties die voortkomen uit de beleidslijnen zijn gebaseerd op ervaring en expertise binnen de gemeente Steenbergen, maar ook uit de analyse van de huidige economische situatie.

Stappen

Meer concreet zijn de volgende vier stappen gezet:

- *Stap 1: Werkbijeenkomst met de wethouders.* In deze eerste sessie (op 12 mei 2009) is een inventarisatie gemaakt van de economische situatie van Steenbergen. Wat is de huidige situatie en wat speelt er? Welke thema's zijn belangrijk? Daarbij stond ook de gewenste werkwijze voor het tot stand komen van het beleidsplan centraal.
- *Stap 2. Verkenning van de opgave.* Na de bijeenkomst met de wethouders is verder gegaan met het maken van een verkenning van de economische situatie. Interviews met sleutelpersonen van de gemeente en (externe) sleutelfiguren van het Ondernemers Platform Steenbergen, Retail Platform Steenbergen, Winkeliersvereniging Dinteloord-Winkeloord, Koninklijke Horeca Nederland afdeling Steenbergen en ZLTO Steenbergen-Bergen op Zoom gaven een eerste inzicht in sterke en zwakke punten en kansen en bedreigingen. Verder is door de Stec Groep een presentatie gegeven tijdens de ondernemersbijeenkomst Steenbergen van 16 september waarin het belang voor een nieuwe economische visie en de eerste verkenning van de economische situatie is toegelicht. Een overzicht van de geïnterviewde personen vindt u in bijlage B. Vervolgens is een analyse gemaakt van rapporten en statistisch materiaal over de gemeente Steenbergen. Hieruit ontstond een beeld van sterktes en zwaktes (pluspunten en minpunten). Zie bijlage A.

- *Stap 3: Werkatelier.* In deze derde stap is (op 3 september 2009) een werkatelier georganiseerd. Deelnemers aan dit atelier waren afkomstig uit diverse sectoren van de economie van Steenbergen. Ook waren er intermediaire organisaties, raadsleden, een wethouder en diverse ambtenaren aanwezig. In deze werksessie is op basis van een aantal thema's intensief gediscussieerd over de huidige en toekomstige economische ontwikkelingsrichting voor de gemeente Steenbergen. De samenstelling van het werkatelier leest u in bijlage B.
- *Stap 4: Uitwerking in een rapport.* Tenslotte is het definitieve beleidsplan geschreven en een praktisch actieplan opgesteld. De conceptversie van dit rapport is besproken met de gemeente. De opmerkingen uit deze bijeenkomst zijn meegenomen in dit beleidsplan.

1.3 Leeswijzer

Dit economisch beleidsplan bestaat uit een hoofdrapport en bijlagen. Het hoofdrapport is als volgt opgebouwd:

- Het volgende hoofdstuk geeft een overzicht van de economische situatie en opgaven waar Steenbergen voor staat waaruit de nut en noodzaak voor nieuw economische beleid blijkt.
- In hoofdstuk drie staat de beleidsagenda, met daarin de beleidslijnen en acties;
- Het actieprogramma (hoofdstuk 4) beschrijft in een aantal overzichtelijke tabellen de acties die de gemeente de komende periode wil uitvoeren;

De bijlagen bestaan uit:

- Bijlage A: uitgebreide analyses en achtergrondinformatie over de Steenbergse economie;
- Bijlage B: overzicht van geïnterviewde personen en deelnemers aan de workshops.

2. UITGANGSSITUATIE ECONOMISCH STEENBERGEN

Dit hoofdstuk begint eerst met een overzicht van de belangrijkste plus- en minpunten van economisch Steenbergen. De basis van deze analyse is bijlage A (economische analyse), de werksessie met wethouders en het werkatelier. Vervolgens gaat de tweede paragraaf in op de effecten en invloed van beleidsthema's op de economie van Steenbergen. In de derde paragraaf wordt richting gegeven aan de uiteindelijke strategische beleidskeuze voor Steenbergen.

2.1 Sterke / zwakte analyse Steenbergen

Belangrijkste plus- en minpunten van economisch Steenbergen

In onderstaande tabel zijn de belangrijkste conclusies (in plus- en minpunten) uit de economische analyse terug te vinden. Deze plus- en minpunten zijn tevens gebaseerd op de werksessie met wethouders, ondernemersbijeenkomst en de workshop. Het achterliggende cijfermateriaal is terug te vinden in bijlage A.

Tabel 1: Plus- en minpunten economisch Steenbergen

Pluspunten	Minpunten
<ul style="list-style-type: none"> • Gunstige ligging (tussen Rotterdam en Antwerpen) - zeker met aanleg A4 • Kernwaarden rust, ruimte, natuur en water • Sterke groei in de sectoren bouw en zorg • Sinds 2005 weer positieve ontwikkeling werkgelegenheid • Toonaangevende bedrijven (Suikerunie, Fuji Color, Pontmeijer, Dawn Foods, etc) • Sterke ondernemersvereniging • Doortrekken van de A4 inclusief aquaduct • Grote differentiatie landbouw (akkerbouw, veeteelt, tuinbouw) • Ontwikkeling van het AFCWB • Streekverzorgende functie detailhandel • Gratis parkeren • Aanwezigheid havens • Recreatie en natuurgebieden als trekkers	<ul style="list-style-type: none"> • Grote uitgaande pendel • Ontgroening/vergrijzing met als gevolg afname beroepsbevolking • Te weinig gekwalificeerd personeel bedrijfsleven • Gebrek aan ruimte voor bedrijven op korte termijn • Te weinig ontwikkelingsmogelijkheden landbouw • Huisvesting buitenlandse werknemers • Tekort aan middelgrote winkelvolumes en trekkers • Centrum Steenbergen verouderd • Leefbaarheid kleine kernen onder druk • Beperkt aanbod dag(deel)recreatie en verblijfsrecreatie • Beperkte ontwikkelingsmogelijkheden buitengebied • Nog weinig beleid op zorgeconomie • Teruglopend aantal leden platforms ondernemers

De werkgelegenheid in de gemeente Steenbergen staat sterk onder druk. Enerzijds is er sprake van vergrijzing en ontgroening, waardoor de Steenbergse beroepsbevolking afneemt. Ook is er een forse uitgaande pendel. Anderzijds is er al geruime tijd geen bedrijfsterrein beschikbaar om nieuwe ondernemers te huisvesten en huidige bedrijven te kunnen laten groeien. De ontwikkeling van Reinierpolder II is een belangrijke voorwaarde voor het verder faciliteren van groei, de werkgelegenheid en daarmee de economie. Ook zijn de doortrekking van de A4 en de ontwikkeling van het AFCWB een belangrijke impuls om de economie van Steenbergen te stimuleren en te laten groeien. Ruimte bieden aan nieuwe bedrijven en het stimuleren van werkgelegenheid binnen de gemeente zijn belangrijk in het terugdringen van de uitgaande pendel, het tegengaan van de ontgroening en het verbeteren van het leefklimaat. Ook een kwalitatieve verbetering van het centrum van Steenbergen met al haar voorzieningen, inclusief een stadhaven, draagt hier aan bij.

2.2 Sterke focus op economische beleidsthema's

Een beperkt aantal beleidsthema's vergroot de kans op succes

Een beperkt aantal beleidsthema's staat centraal in deze economische visie voor Steenbergen. Zo wordt focus behouden en de aandacht gericht op de écht kansrijke thema's. Ook gaat de gemeente hiermee versnippering van beleid tegen. Er is gekozen voor beleidsthema's die onderling kunnen profiteren van elkaar. Aandacht voor de ene sector kan ook positieve gevolgen hebben voor de ontwikkelingen in de andere sector. Met een tweetal voorbeelden is dit goed aantoonbaar:

- landbouwbedrijven maken vaak veel gebruik van lokale dienstverleners (denk aan bijvoorbeeld toeleveranciers en verwerkers van goederen en grondstoffen voor de land- en tuinbouwsector, maar ook aan logistiek, service en reparatie bedrijven, et cetera). Ruimte scheppen voor bedrijven of investeren in kwaliteit en behoud van bedrijven (door bijvoorbeeld aantrekkelijke werklocaties) betekent indirect dan ook investeren in agrarische bedrijven.
- meer toeristisch bezoek en meer bestedingen resulteren uiteindelijk in een toename van de werkgelegenheid in de sector zelf maar ook daarbuiten; wanneer de gemeente inzet op het aantrekken van toerisme is dit positief voor de werkgelegenheid en voorzieningen. Daarbij profiteren ook bewoners van Steenbergen hiervan; de bewoners maken immers ook gebruik van horeca en voorzieningen.

Er wordt onderscheid gemaakt in specifieke werklocaties (bedrijventerreinen en centrumgebieden), landbouw, zorg (of zorgeconomie), en toerisme en recreatie. Daarbij is ook aandacht voor belangrijke randvoorwaarden voor de economie, zoals bereikbaarheid, arbeidsmarkt en wonen (of wooneconomie).

Inzetten op thema's waar gemeente meeste invloed op kan uitoefenen en die maximale effect genereren

Bij de keuze voor beleidsthema's is het belangrijk om te kiezen voor thema's waar de gemeente voldoende invloed op heeft en waar de economische effecten het grootst zijn.

In figuur 1 op pagina 10 wordt hiervan schematisch een overzicht gemaakt: het betreft een grof, praktisch en expertmatig overzicht over de samenhang tussen de invloed die de gemeente heeft (veel of weinig?) en de verwachte effecten van componenten van het economische beleidsplan van Steenbergen (veel of weinig economisch effect?).

De betekenis:

- De aantrekkelijkste thema's bevinden zich rechtsboven in de figuur. Dat zijn de beleidsvelden die veel economisch effect genereren en waarop de gemeente veel invloed kan uitoefenen. Gemiddeld genomen bevinden in dit kwadrant zich de thema's waar de gemeente sterk op moet inzetten.
- De minst aantrekkelijke thema's bevinden zich linksonder: de economische effecten zijn relatief beperkt en de invloed die de gemeente heeft ook.
- De kwadranten linksboven en rechtsonder zijn gemiddeld aantrekkelijk: de economische betekenis is beperkt of de invloed van de gemeente is gering. Hier moet de gemeente Steenbergen selectief zijn en enkel de krenten uit de pap vissen.

Eerste conclusies voor beleidskeuzes

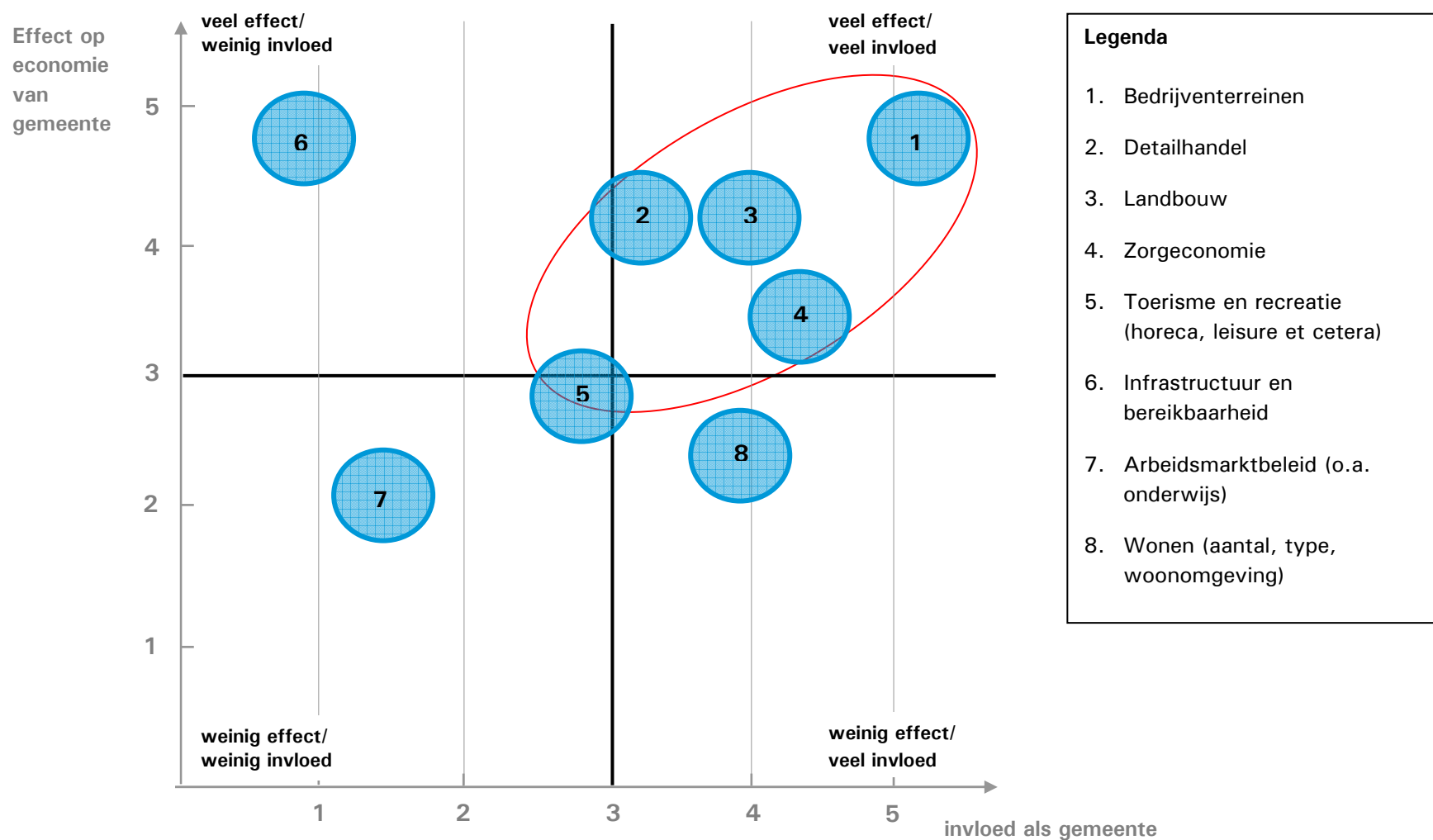
Op het eerste gezicht lijkt inzetten op werklocaties (bedrijventerreinen en centrumgebieden) en landbouw het meest interessant. Daar heeft de gemeente de meeste invloed en zijn de economische effecten het grootst. Gericht inzetten op zorgeconomie is gezien het economische effect ook belangrijk, de invloed van de gemeente is daarbij minder. Dit heeft alles te maken met het feit dat de zorgsector vaak wordt gedomineerd door enkele grote spelers (bijvoorbeeld een verzorgingstehuis of thuiszorginstelling).

Toerisme en recreatie (en de voorzieningen die daarbij horen) is gemiddeld interessant. Het is een beleidsthema waar de gemeente gemiddelde invloed op heeft, terwijl het economische effect niet bovengemiddeld hoog is. Het maatschappelijk nut van dit thema is wel overduidelijk, een ruim aanbod aan horeca en voorzieningen is ook positief voor de bewoners van Steenbergen. Dit verbetert het positieve imago van de gemeente.

Daarnaast zijn er nog enkele belangrijke randvoorwaarden: infrastructuur en bereikbaarheid (zeer belangrijk voor de economie, maar vaak lastig beïnvloedbaar), arbeidsmarktbeleid (arbeidsmarktactivering en onderwijs zijn hier onderdelen van) en wonen (met het aanbieden van woningen voor starters en/of seniorenwoningen zorgt de gemeente voor dynamiek op de woningmarkt, met als doel om jonge gezinnen voor Steenbergen te behouden).

Figuur 1: effect en invloed van beleidsthema's op economie Steenberg

Bron: Stec Groep, 2009

Toelichting bij figuur 1

1. Bedrijventerreinen

Situatie

- Bedrijventerreinen hebben een belangrijke maatschappelijke (of sociaal-economische) waarde. Een kwart van de beroepsbevolking van Steenbergen werkt op de terreinen.
- Toegevoegde waarde van bedrijventerreinen ligt gemiddeld tussen de 1 tot 2 miljoen euro per hectare.
- Met meer dan 180 vestigingen groot aandeel in totale bedrijfsleven van Steenbergen.
- Steenbergen heeft sinds 2002 praktisch geen uitgeefbaar bedrijventerrein meer. Dit is zeer ongunstig voor de ontwikkeling in werkgelegenheid. De behoefte aan nieuw bedrijventerrein is groot. Tot 2020 is er een vraag van circa 25-33 hectare netto bedrijventerrein. Naast uitbreidingsvraag is vooral vervangingsvraag door veroudering en transformatie belangrijk in Steenbergen.
- Met de komst van het Agro & Food Cluster West Brabant (AFCWB) kan agrogerelateerde bedrijvigheid gefaciliteerd worden en een nieuwe impuls geven aan de landbouwsector. Voor reguliere lokale bedrijven is dit terrein echter weinig geschikt. Daarvoor biedt de nieuwe uitbreiding van Reinierpolder II nieuwe kansen.
- De ontwikkeling van Reinierpolder II krijgt vorm zodra bekend is waar de nieuw A4 komt te liggen.

2. Detailhandel

Situatie

- Het centrum van Steenbergen, en in mindere mate Dinteloord, heeft een streekverzorgende functie. Er is een redelijk en divers aanbod aan winkels.
- De verzorgingsindex (winkelruimte per 1.000 inwoners) is in vergelijking tot andere gemeenten van gelijk omvang wel laag.
- Steenbergen mist een aantal middelgrote winkelvolumes en trekkers.
- Winkels hebben nog onvoldoende aantrekkende werking voor de horeca en het centrum van Steenbergen. Algemene trend is wel dat belang van toerisme en recreatie in combinatie met detailhandel groot is (funshoppen).
- Detailhandel is belangrijke werkgever met 135 winkels (naar schatting goed voor ruim 900 banen, circa 15% van de totale werkgelegenheid).

- Opvallend is de ruime hoeveelheid kleinschalige winkelvolumes. Dit zorgt voor diversiteit, maar ook voor te weinig ruimte voor groeiende winkelformules en lastig ondernemerschap.
- Het centrum van Steenbergen is verouderd. De centrumvisie heeft veel aandacht voor een impuls van het centrum.
- Het voorzieningenniveau in de kleine kernen neemt steeds meer af. Dit heeft gevolgen voor de leefbaarheid.

3. Landbouw & AFCWB

Situatie

- In Steenbergen zijn circa 300 landbouwbedrijven, daarnaast veel gerelateerde bedrijven (toeleveranciers, transport, verwerking, etc.). Dit omvat circa 15-20% van de totale werkgelegenheid. Inclusief gerelateerde bedrijvigheid is dit circa 25-30%.
- Diversiteit van de Steenbergse gronden zorgt voor grote differentiatie in landbouw; akkerbouw, veeteelt, glastuinbouw, boomkwekerij, groentetelers.
- Gunstige ligging ten opzichte van verwerkende industrie (friet-, conserven-, graan-, uien- e.d. verwerkende industrie) op maximaal 100 km afstand.
- Druk op agrarische gronden door ontwikkeling bedrijventerreinen, woningbouw, infrastructuur, recreatie en natuurgebieden.
- Uitbreidingsmogelijkheden bemoeilijkt door allerlei vergunningen.
- De komst van zoutwater – om blauwalg te bestrijden – is ongunstig voor de intensieve veeteelt.
- De huisvesting van tijdelijke werknemers is problematisch.
- De ontwikkeling van het AFCWB is een grote kans voor Steenbergen (werkgelegenheid – ook voor hoger opgeleiden – draagvlak voor voorzieningen neemt toe, ruimte voor agrarische bedrijven, synergie tussen agrofoodgerelateerde bedrijven, duurzaamheid).

4. Zorgeconomie

Situatie

- Vergrijzing en ontgroening in Steenbergen neemt toe;
- Gezondheids- en welzijnszorg is een snel groeiende werkgever in Steenbergen. Dit is een landelijke trend.

- Daarnaast is het ook een grote werkgever in Steenbergen, de zorgsector is goed voor bijna 10% van de werkgelegenheid.
- In de zorgsector gaat het om een hoge omzet en toegevoegde waarde. In Steenbergen is er nog weinig koppeling van zorg met recreatie en toerisme. Dit is wel kansrijk, gelet op de Steenbergse kernwaarden van rust, ruimte en natuur.
- Er is een veranderende vraag naar zorgproducten en –concepten. Steeds meer koppeling met health & wellness.
- Meer concurrentie in de zorg, toenemend belang van kwaliteit.
- Schaalvergroting, outsourcing en fusies bij spelers in de zorg.

5. Toerisme en recreatie

Situatie

- De combinatie van open ruimte, natuur, rust en water vormen belangrijke toeristische waarden voor Steenbergen.
- De havens vormen belangrijke elementen voor het watertoerisme.
- Door het verbeteren van de bereikbaarheid en toegankelijkheid van de natuurlandschappen en het water liggen er nieuwe kansen en mogelijkheden voor het aantrekken van recreanten en toeristen in Steenbergen.
- De beleving van water vergroten, zowel gebruik zelf (boten, havenfaciliteit) als vanaf land (aantrekkelijke fiets- en wandelpaden);
- Het project stadhaven kan een goede impuls geven aan de aantrekkelijkheid van het centrum van Steenbergen.
- Dwarsverbanden met andere sectoren zoals zorg, agrarische sector en retail scheppen nieuwe kansen voor creatieve ondernemers;
- Meer toeristisch bezoek en meer bestedingen resulteren uiteindelijk in een toename van de werkgelegenheid in de sector zelf maar ook daarbuiten.
- Positief imago van Steenbergen kan worden versterkt met behulp van horeca en voorzieningen. Dit zorgt voor meer naamsbekendheid van Steenbergen binnen en buiten de regio. Dit heeft ook economische voordelen (zoals bekendheid bij bedrijfsvestiging).

Belangrijke randvoorwaarden voor succesvolle economie:

6. Infrastructuur en bereikbaarheid

Situatie

- Knelpunt is de bereikbaarheid van Steenbergen via provinciale wegen, met name tijdens de spits (o.a. N257 en N259).
- Groei mobiliteit, groei toerisme over water. Steenbergen is een interessante gemeente, vanwege alle beschikbare modaliteiten.
- De doortrekking van de A4 is zeer belangrijk voor de bereikbaarheid, het vestigingsklimaat en economie van Steenbergen.

7. Arbeidsmarkt

Situatie

- Sterke afname beroepsbevolking vanwege vergrijzing en ontgroening.
- Hoog aandeel lager opgeleiden in de beroepsbevolking.
- Krapte op de arbeidsmarkt neemt toe, vooral onder middelbaar en hoger opgeleiden.
- Forse uitgaande pendel.
- Tekort aan praktisch vervolgonderwijs (ROC / mbo-opleidingen) en hoger beroepsonderwijs.

8. Wonen

Situatie

- Aantrekkelijke woongemeente (landschappelijk karakter en wonen aan water).
- Tekort aan duurdere grondgebonden woningen.
- Tekort aan (betaalbare) starterswoningen.
- Tekort aan (aantrekkelijke) seniorenwoningen.
- Wooneconomie als kans om door middel van aantrekkelijke woonmilieus hogere inkomensgroepen aan zich te binden.

2.3 Wat betekent dit voor de strategische beleidskeuzes?

In deze paragraaf worden de belangrijkste economische thema's uitgewerkt waarop Steenbergse economisch beleid ontwikkelt. Per thema geven we aan wat het belang is voor de gemeente Steenbergse en waarom er nieuw economisch beleid op gevoerd wordt. Achtereenvolgens komen aan de orde de thema's bedrijventerreinen en centrumlocaties, landbouw en het AFCWB, zorg economie en recreatie en toerisme.

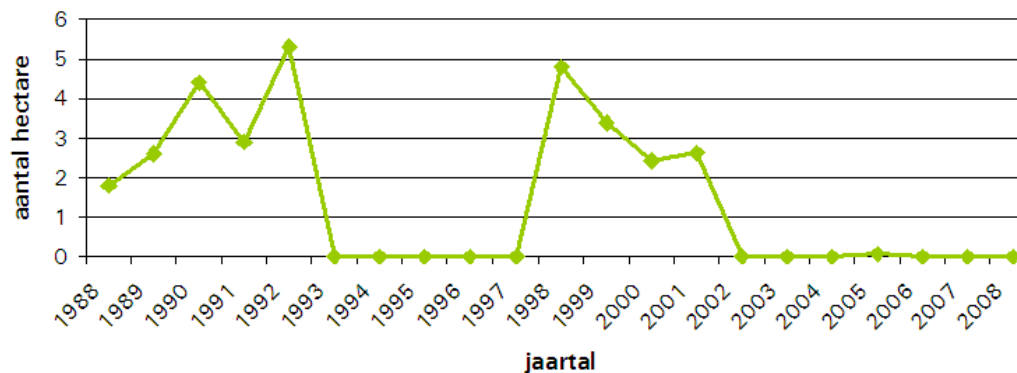
Veel aandacht naar werklocaties: bedrijventerreinen en centrumgebieden

In figuur 1 en bovenstaande toelichting komt naar voren dat het bieden van voldoende en passende ruimte voor bedrijven zeer belangrijk is voor de Steenbergse economie. De economische effecten zijn groot en bovendien is het bieden van voldoende en passende ruimte een van de meest directe manieren voor de gemeente om de economie te stimuleren. In Steenbergse is al jaren geen bedrijfsgrond meer uitgegeven (zie figuur 2). Hierdoor wordt de economische groei van Steenbergse structureel geremd. Hieronder gaan we kort in op bedrijventerreinen en centrumgebieden in Steenbergse.

In Steenbergse hebben bedrijventerreinen een belangrijke (sociaal)-economische betekenis.

De terreinen zijn goed voor ruim

25% van de werkgelegenheid in Steenbergse. Voor uitbreiding van bedrijventerreinen is veel marktpotentieel; er is echter onvoldoende aanbod op de korte en middellange termijn. Hierdoor zijn acties op het gebied van bedrijventerreinen (denk hierbij aan bijvoorbeeld herstructurering en de uitbreiding van Reinierpolder II) dan ook zeer belangrijk voor het beleidsplan.

Steenbergse beschikt niet over specifieke kantoorterreinen. Dit is conform beleid van de provincie Noord-Brabant, dat aangeeft dat kantorenclusters niet mogelijk zijn in Steenbergse. De lokale kantoren zijn verspreid gevestigd over Steenbergse (bijvoorbeeld ook in het centrum) of zijn gelokaliseerd op bedrijventerreinen.

De centra van Steenbergen en Dinteloord hebben een streekverzorgende detailhandelsfunctie. De gemeente beschikt vooral over kleinschalig aanbod aan detailhandel. Daarnaast is het centrum van Steenbergen verouderd. Het aantrekkelijker maken van het centrum en zorgen voor een gevarieerd aanbod (branchering en omvang) van detailhandel met trekkers is een belangrijke taak van de gemeente (in samenwerking met ondernemers).

Landbouw blijft belangrijke sector voor Steenbergen, zeker met de ontwikkeling van het AFCWB

De landbouwsector is een belangrijke economische peiler in Steenbergen met ruim 1.000 arbeidsplaatsen (Kamer van Koophandel West Brabant, 2009). ZLTO Steenbergen-Bergen op Zoom geeft aan dat dit cijfer zelfs nog hoger ligt, namelijk rond de 1.500. Als hier de gerelateerde bedrijven bij worden opgeteld wordt het belang van deze sector bovendien verder onderstreept. Door schaalvergroting in de landbouw komt het aantal bedrijven en de werkgelegenheid onder druk te staan. Toch biedt deze sector veel kansen voor Steenbergen. Dit komt onder meer door de ontwikkeling van het Agro & Food Cluster West Brabant, wat voor een stimulering van de werkgelegenheid zorgt, ook voor hoger opgeleiden. Dit heeft een directe doorwerking in de vraag naar toeleveranciers, afnemers en verwerkers van landbouwproducten. De toename in werkgelegenheid zorgt ook voor extra vraag naar woningen en zal een positief effect hebben op het versterken en uitbreiden van het lokale bestedingenpatroon van inwoners in Steenbergen.

Werklocaties en landbouw zijn samen goed voor ruim 40% van de werkgelegenheid. Kortom, werklocaties en landbouw spelen een centrale rol in de economie van Steenbergen. Het is dan ook logisch dat het behoud en versterken van werklocaties en landbouw een centrale rol krijgt in dit beleidsplan.

Gericht inzetten op zorg economie dat past bij Steenbergen

De gezondheids- en welzijnszorg is een van de snelst groeiende werkgever in Steenbergen. Tussen 2000 en 2008 is deze sector met ruim 11% gegroeid. Ook de toekomstprognoses voor deze sector zijn positief, zowel landelijk als regionaal. Met in het achterhoofd dat Steenbergen (en Nederland als geheel) sterk vergrijst en ontgroent is dit niet opmerkelijk. De gemeente Steenbergen wil hierop inspelen. De gemeente wil de zorg economie verder faciliteren. Omdat de invloed van de gemeente op de zorgsector beperkt is (de markt wordt gedomineerd door enkele grote spelers) is het belangrijk om goede contacten te onderhouden met de

belangrijke spelers binnen deze markt. Daarnaast wil Steenbergen openstaan voor nieuwe ontwikkelingen; deze ontwikkelingen, zoals de opkomst van wellness en leisure activiteiten (zorgtoerisme) moeten passen binnen de contouren van Steenbergen en een aanvulling zijn op bestaande zorgsectoren. De Steenbergse kernwaarden van rust, ruimte, natuur en water spelen daarbij een belangrijke factor. Steenbergen streeft ernaar om gericht in te zetten op zorg economie en focust zich op doelgroepen die passen bij en binnen de gemeente.

Recreatie en toerisme: bestaande kwaliteiten optimaal benutten!

De toeristisch-recreatieve sector is voor de regio en Steenbergen een belangrijke sector. Veel bestedingen worden immers gedaan in de detailhandel en horeca en deze bestedingen nemen bijna jaarlijks toe. De exacte werkgelegenheid in de toeristische sector / vrijetijdsindustrie is lastig te bepalen. De sector zit vooral verweven in de sector horeca¹, maar daarnaast ook in de subsectoren van de overige dienstverlening zoals sport, cultuur en recreatie. Sinds begin jaren '90 is de sector in Steenbergen met bijna 75% gegroeid van ruim 220 naar 390 arbeidsplaatsen. Na de eeuwwisseling is deze groei echter gestagneerd (zie ook bijlage).

Om de toeristische sector qua werkgelegenheid en bestedingen sterk te doen stijgen, is de vestiging van een grote speler, zoals een hotel en/of bungalowpark interessant. Dit kan een waardevolle aanvulling zijn voor Steenbergen. Hiervoor zijn inmiddels plannen in de maak. In het werkatelier en gesprekken met stakeholders kwam naar voren dat dit soort aanvullingen wel wenselijk zijn, maar dat het concept wel goed moet passen bij Steenbergen. Rust, ruimte, natuur en water spelen daarbij wederom een belangrijke factor. De gemeente hoeft echter geen wonderen te verwachten van de investeringen en opbrengsten in deze sector. De focus ligt dan ook vooral op het benutten van bestaande kwaliteiten en waar mogelijk op kleine schaal uitbreiden.

Ten slotte: lokaal=regionaal

De beleidsthema's die hierboven zijn uitgelicht, spelen zowel op lokale als op regionale schaal. Lokale uitdagingen zijn daarbij vaak ook regionale uitdagingen! Economische samenwerking op regionaal vlak is dan ook belangrijk. Zowel op economisch vlak (zo is de bedrijventerreinenmarkt een sterk regionale markt, ruim 85% van de vestigingen verhuist binnen een straal van 25 kilometer) als op bestuurlijk vlak. De focus van

---

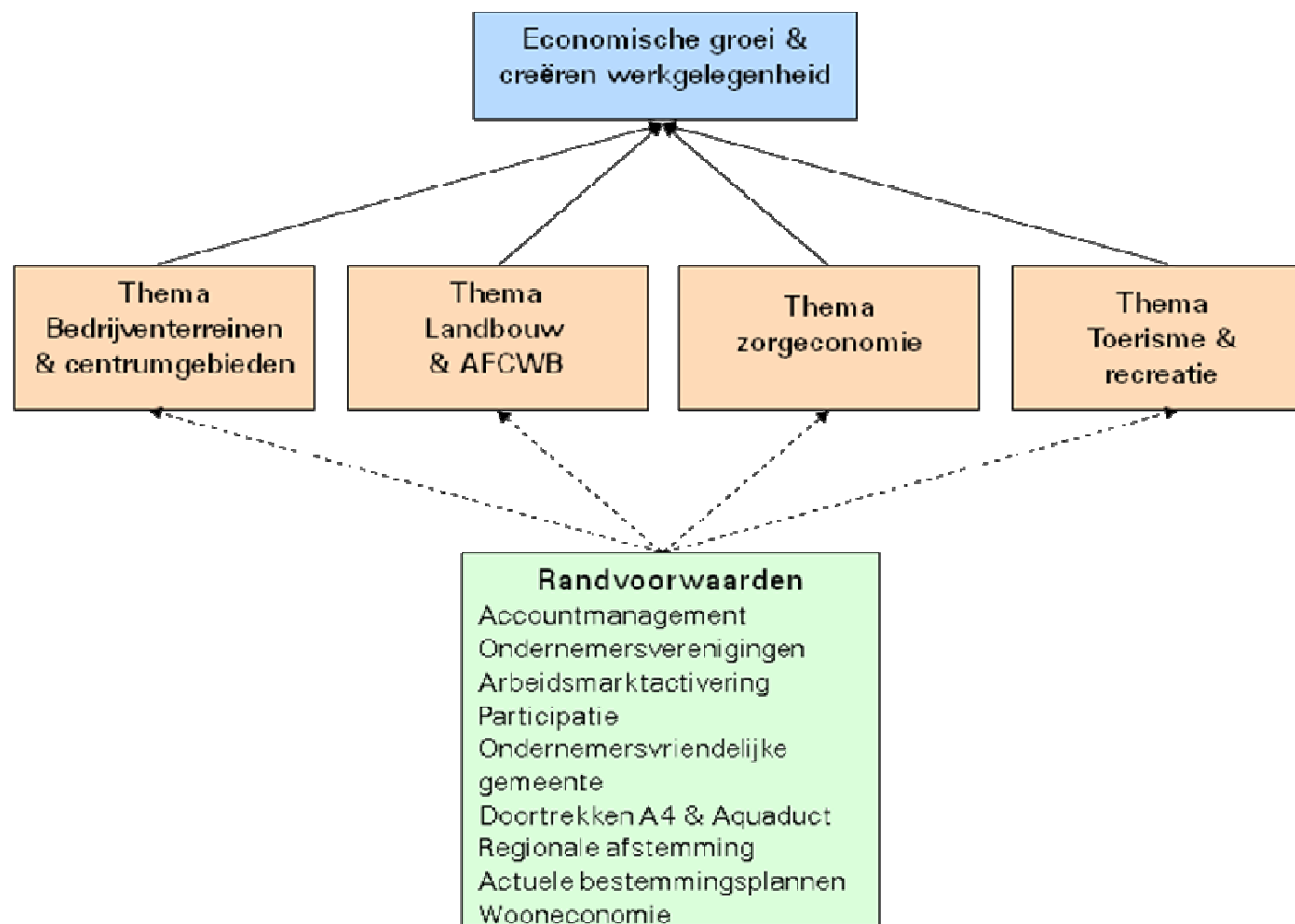
¹ Onderzoek van het Ruimtelijk Planbureau toont aan dat 60% van de werkgelegenheid in de vrijetijdsindustrie is geconcentreerd in de horeca. De overige werkgelegenheid bevindt zich in de sectoren sport, cultuur en recreatie, reisorganisatie, -bemiddeling en -verstrekking en overige vrijetijdsindustrie.

zowel rijk als provincie is ook sterk gericht op regionale samenwerking. Mede daardoor moet Steenbergen dan ook wel focus hebben voor regionale samenwerking. Dit economisch beleidsplan speelt daar op in.

Het is daarbij wel belangrijk om te realiseren dat bestuurlijke regio's niet automatisch een blauwdruk moeten zijn! Op sommige economische beleidsthema's is het goed als Steenbergen zelf het initiatief neemt en samenwerking zoekt met buurgemeenten (dit kan bijvoorbeeld op het gebied van recreatie en toerisme zoals gebeurd met de "Startnotitie project Waterrand West-Brabant" of het uitvoeringsprogramma "Brabantse Wal Noord"), op sommige beleidsthema's, zoals bijvoorbeeld bedrijventerreinen, is reeds aangesloten bij SES West-Brabant (omdat dit wenselijk is vanuit de provincie), maar kan ook worden samengewerkt met gemeenten aan de zuidkant zoals nu al gebeurt met Bergen op Zoom. Samenwerking moet gericht zijn op het creëren van meerwaarde, zowel lokaal als regionaal. Het is daarbij essentieel dat niet in geforceerde verbanden wordt gewerkt, dit heeft vaak weinig toegevoegde waarde.

Vier strategische beleidsthema's voor Steenbergen

In onderstaand figuur zijn de vier beleidsthema's nog eens op een rij gezet. Verschillende randvoorwaarden zijn nodig om deze beleidsthema's succesvol te faciliteren.

3. STRATEGISCHE BELEIDSAGENDA

In dit hoofdstuk worden de strategische beleidslijnen gekoppeld aan acties voor korte, middellange en lange termijn. De uitwerking van de acties is terug te vinden in het actieprogramma.

3.1 Hoofddoelstelling economisch beleidsplan

De hoofddoelstelling van het economisch beleidsplan is: “Behoud van kwaliteit en ruimte voor ondernemers”

Oftewel: zorgen voor verdere economische ontwikkeling van de gemeente Steenberghe door te investeren in bestaande kwaliteit, maar ook ruimte te reserveren voor nieuwe ontwikkelingen. Denk hierbij aan kwantiteit van ondermeer voldoende aanbod aan bedrijventerrein, ontwikkelingsmogelijkheden voor landbouw, voldoende arbeidsplaatsen en voldoende geschoold personeel. Bij kwaliteit kan gedacht worden aan een juiste samenhang tussen werkgelegenheid en beroepsbevolking, gekwalificeerd personeel, goed onderhouden (en bereikbare) werklocaties, een aantrekkelijk winkel- en horecabestand, maar ook aan een meedenkende en welwillende gemeente!

3.2 Beleidslijn 1: Steenbergen zet in op (het behoud van) sterke werklocaties

Waarom en hoe?

3.2.1 Sterke bedrijventerreinen

Er is in de gemeente Steenbergen al jaren geen nieuw bedrijventerrein meer beschikbaar. Daardoor is er een groot tekort aan ruimte voor nieuwe ondernemers en uitbreidingsruimte voor huidige bedrijven. Hierdoor is de werkgelegenheidsgroei al jaren structureel lager dan elders. Het hebben van sterke, aantrekkelijke bedrijventerreinen is daarom essentieel voor verbetering van de economie, uitbreiding van bestaande bedrijven en aantrekken van nieuwe economische activiteiten. Ruim 25% van de werkgelegenheid van Steenbergen is gevestigd op bedrijventerreinen. Inclusief indirecte effecten gaat het naar schatting om bijna 40% van de werkgelegenheid. Het ontwikkelen van nieuw bedrijventerrein (zoals de uitbreiding van Reinierpolder II, maar ook het terrein dat bij het Agro & Food Cluster West Brabant ontwikkeld wordt), voor de groei van werkgelegenheid en daarmee bedrijven, is dan ook belangrijk voor de economische ontwikkeling van Steenbergen en regio. Ruimte bieden aan nieuwe bedrijven en het creëren van werkgelegenheid binnen de gemeente is bovendien belangrijk in het terugdringen van de uitgaande pendel.

Naast het ontwikkelen van nieuw bedrijventerrein, staat het behoud en herstructureren van bestaande bedrijventerreinen zowel landelijk als provinciaal hoog op de politiek-economische agenda. In 2008 kwam de Taskforce (Her)ontwikkeling Bedrijventerreinen (THB) – ook wel bekend als commissie

Noordanus – met een advies (kansen voor kwaliteit) over de herstructurering van bedrijventerreinen. In het “Bestuurlijke afsprakenkader bedrijventerreinen 2010-2020” zijn afspraken gemaakt tussen Rijk, provincies en gemeenten over hoe dit advies tot uitvoering te brengen (regionale samenwerking, verevening, etc.). Op basis hiervan komt er een Convenant Bedrijventerreinen 2010-2020 tussen Rijk, provincies en gemeenten.

De gemeente Steenbergen is de afgelopen jaren al intensief bezig geweest met de herstructurering van ruim 35 hectare bedrijventerrein op Reinierpolder. Het resultaat mag er zijn: het terrein heeft een forse opwaardering gehad. Ook voor de toekomst is herstructurering een belangrijk instrument om de kwaliteit van bestaande bedrijventerreinen in Steenbergen te waarborgen. In deze paragraaf worden belangrijke argumenten gegeven voor het behoud (maar ook het ontwikkelen) van bedrijventerreinen in Steenbergen en regio.

Kwantitatief: behoefte aan 25-33 hectare t/m 2020 voor Steenbergen

Tot en met 2020 heeft de gemeente Steenbergen naar schatting een uitbreidingsvraag naar bedrijventerrein van circa 25-33 hectare netto bedrijventerrein. Dit komt neer op zo’n 3 hectare per jaar. In deze vraag is ook de vraag van ondernemers om de bedrijfsruimte te vernieuwen door verhuizing naar een ander (bestaand) pand (de vervangingsvraag), omdat de huidige locatie economisch verouderd is of transformeert (onttrekking), meegenomen. In Steenbergen is vervangingsvraag (of compensatieruimte) een belangrijk deel van de totale vraag naar bedrijventerrein. Deze bedraagt circa 11 hectare (zie bijlage).

Momenteel is er geen bedrijventerrein terstond beschikbaar in Steenbergen. Er is al sinds 2002 geen bedrijventerrein meer uitgegeven. Dat betekent dat de gemeente Steenbergen met een grote inhaalvraag is blijven zitten. Wel zijn er plannen voor de uitbreiding van Reinierpolder II en het regionale bedrijventerrein bij het AFCWB. Dit terrein moet echter nog ontwikkeld en bouwrijp worden gemaakt. Daarbij komt dat de exacte ligging van Reinierpolder II nog niet duidelijk is. Dit hangt af van het uiteindelijke tracé van de nieuwe A4. Pas als dit bekend is kan de ontwikkeling van Reinierpolder II plaatsvinden. De bedrijfsruimtemarkt van Steenbergen staat daarmee de komende jaren dan ook flink onder druk.

Bedrijventerreinen hebben grote sociaal-economische betekenis

De bedrijventerreinen in Steenbergen zijn van groot sociaal-economisch belang voor de regio en het dorp. Circa 80% van alle bedrijven in de gemeente zijn gevestigd op bedrijventerreinen in of nabij de kern Steenbergen. De

overige bedrijven zijn gevestigd nabij Dinteloord. De kleine kernen hebben geen echte bedrijventerreinen. Er wordt hier momenteel wel gezocht naar mogelijkheden voor kleinschalige bedrijfsontwikkeling. In totaal zijn de bedrijventerreinen goed voor meer dan 1.700 banen en meer dan 25% van de totale werkgelegenheid (ruim 6.700 banen) in Steenbergen. Naast een flink aantal banen bieden bedrijventerreinen gemiddeld relatief veel werk aan werknemers met een lagere opleiding. Juist deze groep heeft vaak problemen met het vinden van een geschikte baan, zo blijkt ook uit gegevens van het Centrum voor Werkgelegenheid en Inkomen (CWI). Naast een belangrijke maatschappelijke functie hebben bedrijventerreinen vaak ook een hoge ruimteproductiviteit: gemiddeld levert één hectare bedrijventerrein zo'n een à twee miljoen euro toegevoegde waarde op.

Maatschappelijke discussie: 'verrommeling' van het landschap!

Er is veel discussie over de 'verrommeling' van het landschap. Bedrijventerreinen spelen hierbij een belangrijke rol. Door de komst van nieuw bedrijventerrein verpauperen de bestaande terreinen sneller. Deze verpauperde terreinen zorgen voor veel discussie. Met name zichtlocaties vanaf de (snel)weg (zoals ook een deel van Reinierpolder I en II langs de Zeelandweg-Oost) moeten het ontgelden. Ze worden regelmatig aangeduid als 'lelijke dozen'. Door te investeren in bestaande terreinen en duidelijke richtlijnen ten aanzien van stedenbouw en beeldkwaliteit op te nemen, krijgen de terreinen een opwaardering en neemt de ruimtelijke kwaliteit toe, waardoor de 'levensduur' van de terreinen wordt verlengd. De gemeente Steenbergen voert al actief beleid om de veroudering van bedrijventerreinen tegen te gaan en recentelijk is 35 hectare op bedrijventerrein Reinierpolder geherstructureerd. Het is van belang dat de gemeente deze lijn voortzet, en tegelijkertijd haast maakt met de ontwikkeling van Reinierpolder II.

3.2.3 Goed functionerende centrumgebieden

Streekverzorgende functie detailhandel; veel diversiteit en werkgelegenheid

Van elke drie euro die wordt uitgegeven, wordt er één euro in de detailhandel besteed. De detailhandel is dus een belangrijke sector voor de Nederlandse economie. Ook in Steenbergen is detailhandel een belangrijke sector. De centra van Steenbergen en Dinteloord hebben een streekverzorgende functie. Er is een redelijk en divers aanbod aan winkels. Naar schatting heeft de detailhandel een aandeel van circa 10 tot 15% van de werkgelegenheid in Steenbergen. Gratis parkeren is een concurrentievoordeel voor Steenbergen.

Kleinschalig en verouderd

Opvallend is de ruime hoeveelheid kleinschalige winkelvolumes, met name in het centrum van Steenberg. Dit zorgt voor diversiteit. Toch hebben de kleine winkelvolumes ook een keerzijde: er is veel leegstand, er is geen ruimte voor groeiende winkelformules en het is lastig ondernemen op slechts enkele tientallen vierkante meters vloeroppervlak. Hierdoor mist Steenberg een aantal middelgrote winkelvolumes en trekkers. Daarnaast hebben de winkels nog onvoldoende aantrekkende werking voor de horeca en het centrum van Steenberg. Daar komt bij dat het centrum van Steenberg is verouderd. De visie op de stadhaven kan een flinke impuls geven aan het centrum, maar dient concreter te worden uitgewerkt.

Afkalving voorzieningenniveau kleine kernen

In de kernen De Heen, Kruisland en Nieuw Vossemeer neemt het voorzieningenniveau steeds meer af. Binnen de kernen zijn nauwelijks nog voorzieningen als een postkantoor, kruidenier, slager en bakker. De plattelandskernen hebben met een verhoudingsgewijs lage bevolkingsdichtheid een beperkt draagvlak voor het voorzieningenaanbod. Daarnaast zorgen bewoners zelf voor deze ontwikkeling door hun koop- en activiteitenpatroon. Die groeit mee met de algemene ontwikkelingen als schaalvergroting en mobiliteitsgroei. Dit alles heeft gevolgen voor de leefbaarheid in deze kernen. Immers, de winkel is meer dan alleen een plek waar boodschappen worden gedaan. Het is in kleine kernen tevens een sociale ontmoetingsplek. Belangrijk is dat de gemeente de leefbaarheid van De Heen, Kruisland en Nieuw Vossemeer behoudt en versterkt. De gemeente heeft in dit kader afspraken gemaakt in 'dorpsonwikkelingsplannen' (DOP's).

Actielijnen

- Inzetten op pro-actief accountmanagement;
- Continuerend herstructureren en behoud van kwalitatief goede bedrijventerreinen;
- Ontwikkeling nieuw bedrijventerrein: haalbaarheidsstudie Reinierpolder II;
- Voor het behoud van regionaal aantrekkelijk centrumgebieden: zie detailhandelsvisie (opwaardering van de visie is wenselijk)
- Haalbaarheidstudie stadhaven
- Uitvoering DOP's.

3.3 Beleidslijn 2: Steenbergen zet in op verbreding van de landbouw en ontwikkelt het AFCWB

Waarom en hoe?

Landbouw(gerelateerde) sector in Steenbergen is goed voor bijna 25% van de werkgelegenheid

De landbouwsector is nog altijd een belangrijke werkgever in Steenbergen en is zeer bepalend voor het landschap. Met circa 1.000 arbeidsplaatsen is de landbouwsector goed voor ruim 15% van de totale werkgelegenheid in Steenbergen. Inclusief gerelateerde bedrijvigheid is dit circa 25-30%. Met de ontwikkeling van het AFCWB in Dinteloord zal deze sector een nog belangrijkere peiler vormen.

Groeiende claim op agrarische gronden door andere gebruikers

Vanwege de toenemende schaalvergroting in de landbouw - een landelijke trend - is ook in Steenbergen ruimte nodig voor een goede inrichting van het platteland, met goede infrastructuur, ontwatering, grote bedrijven en grote en rechte kavels. De uitbreidingsmogelijkheden van landbouwbedrijven in Steenbergen zijn echter beperkt vanwege de restricties die vanuit het buitengebied worden opgelegd. Zo worden natuurwaarden en karakteristieke open landschappen van Steenbergen beschermd. Daarnaast ontstaat er een spanningsveld tussen recreatie & toerisme en landbouw. Hindercirkels zijn nodig om recreatief gebruik mogelijk te maken, maar belemmeren vaak uitbreiding van agrarische bedrijven of de ontwikkeling van groene energie/bio-energie. Verder ontstaat er in Steenbergen een conflict tussen zout- en zoetwater; zoutwater is nodig om blauwalg te bestrijden – en daarmee waterrecreatie te bevorderen en zoetwater is noodzakelijk voor de intensieve veeteelt.

Tot slot neemt in Steenberghe de claim op agrarische gronden toe door de ontwikkeling van Reinierpolder II, woningbouw en de aanleg van de A4.

Verbreding agrarische sector faciliteren

De voortschrijdende liberalisering van de wereldmarkt, Europees landbouwbeleid, technologische ontwikkelingen en gevolgen van de huidige productiewijzen op het milieu hebben invloed op de wijze waarop landbouw bedreven wordt. Een groeiend aantal ondernemers kiest bewust voor verbreding van de bedrijfsactiviteiten. Er ontstaan steeds meer nevenactiviteiten bij agrarische bedrijven, zoals kamperen bij de boer, productie en verkoop van streekproducten, natuurbeheer, zorg, educatie en energieproductie. Het accent verschuift van primaire voedselproductie naar andere maatschappelijke wensen, zoals natuur, recreatie en landschap, zoals beschreven in de Agenda Vitaal Platteland. De conflicten zoals boven beschreven kunnen vanuit dit perspectief worden gezien als kansen. De gemeente Steenberghe ziet verbreding van landbouwactiviteiten als een belangrijke motor voor een vitaal platteland en gaat dit meer faciliteren. Er vindt hier al regelmatig overleg over plaats, maar dit heeft nog niet tot resultaten geleid.

Ontwikkeling AFCWB geeft economie Steenberghe flinke impuls

Bij het terrein van de Suikerunie bij Stampersgat vindt de ontwikkeling plaats van het Agro Food Cluster West-Brabant (AFCWB), speciaal voor bedrijven in de Agro Food Business. Het AFCWB omvat naast het Agro Industrieel Complex Dinteloord (AICD) ook een grootschalige projectlocatie voor glastuinbouw. De doelstelling is om winstgevende symbiose en samenwerking tussen bedrijven te realiseren die actief zijn in de agro- en voedingsmiddelensector, en zich vestigen temidden van de terreinen van de suikerfabriek in Dinteloord en de daarnaast geplande grootschalige glastuinbouwlocatie. Diensten, kennis, energie en water zullen hier worden gedeeld. Het AFCWB moet voldoen aan beeldkwaliteit en maakt onderdeel uit van de landschappelijk inpassing Mooi Brabant.

Het AFCWB is zeer gunstig voor de economie van Steenberghe. Enerzijds biedt het cluster ruimte aan arbeidsplaatsen voor de lager opgeleiden en anderzijds trekt het hoger opgeleiden aan. De glastuinbouw is een

innovatieve sector die gebruik maakt van nieuwe technologieën en technieken waarvoor hoger opgeleiden nodig zijn. Een rechtstreekse koppeling met onderwijs is voor Steenbergen zeer interessant.

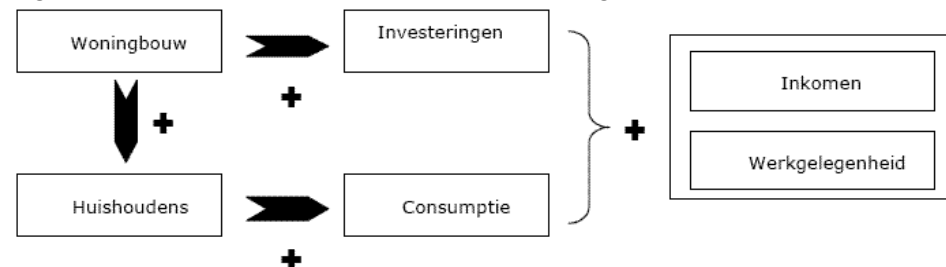

De werkgelegenheidsgroei die samenhangt met de ontwikkeling van het AFCWB leidt tot een extra op de gemeente Steenbergen gerichte woningbehoefte van (tenminste) 850 á 1050 woningen tot 2020 (zie bijlage). Voor een deel zal dit bestaan uit de vraag van seizoensarbeidskrachten of andere tijdelijke arbeidskrachten. Het andere deel van deze extra woningbehoefte als gevolg van de ontwikkeling van het AFCWB zal inspelen op de (boven)regionale markt. Met de komst van hoger opgeleiden ontstaat ook ruimte voor woningen in het 'hoger segment'. De ontwikkeling van nieuwe woningen brengt ook economische effecten met zich mee (zie box 1), net als de ontwikkeling van het AFCWB.

Box 1: effecten woningbouw

De extra woningen zorgen zelf ook voor tijdelijke en structurele economische effecten (zie figuur 3). Zo zijn er enerzijds de tijdelijke effecten als gevolg van investeringen door de bouw van de woningen en anderzijds de structurele effecten als gevolg van de consumptie van de nieuwe huishoudens in de Steenbergse regio. Van belang is verder het onderscheid naar directe en indirecte effecten. De bestedingen van de nieuwe huishoudens bij de lokale detailhandel of bij lokale bouwbedrijven voor onderhoud van het huis (consumptie) zijn voorbeelden van directe effecten. De investeringen/omzetten in andere bedrijfstakken die hier weer het gevolg van zijn, noemen we een indirect effect. Daarnaast is er nog een (structureel) indirect effect dat we het imago-effect noemen. Wanneer sprake is van aantrekkelijke woningbouwprojecten in Steenbergen, dan draagt dit bij aan een versterking van het imago en het vestigingsklimaat van de stad/regio: dit kan extra inwoners en bedrijven van buiten de regio aantrekken. Studies naar economische betekenis van woningbouw in het landelijk gebied levert structureel en indirect circa 10 arbeidsplaatsen per 100 woningen op. Voor 850 woningen betekent dit circa 85 arbeidsplaatsen. Directe en tijdelijke werkgelegenheid gaat het om circa 0,3 arbeidsplaats per woning. Oftewel voor 850 woningen is dat in totaal circa 250 arbeidsplaatsen.

Figuur 3: schematisch overzicht effecten woningbouw

Door de toename van de werkgelegenheid en bevolking vindt tevens versterking plaats van de streekverzorgende, regionale functie van Steenbergen. Dit betekent dat er meer groeimogelijkheden zijn voor verzorgende en recreatieve sectoren. Aangezien het dagelijkse bestedingpatroon en in mindere mate het niet-dagelijkse bestedingenpatroon vooral lokaal geconcentreerd is biedt de realisatie van het AFCWB nieuwe investeringsmogelijkheden voor de detailhandel, horeca en leisure en recreatie.

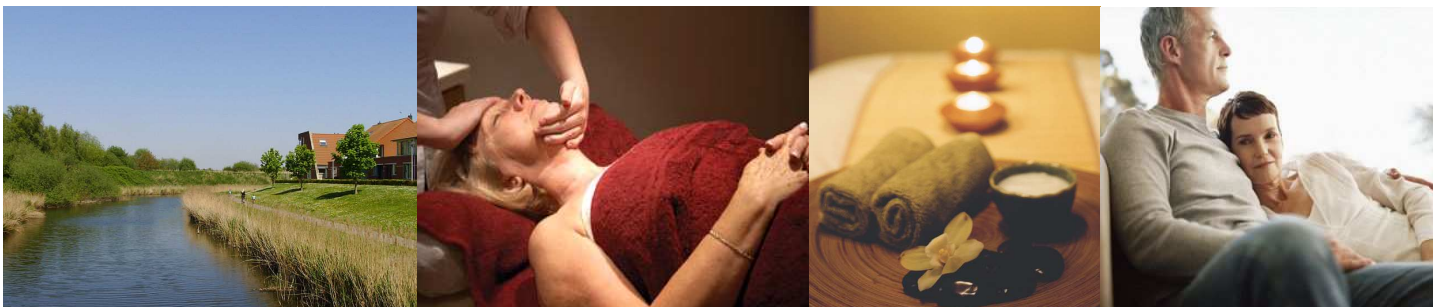
Voor de gemeente Steenbergen is het van belang zo snel mogelijk tot ontwikkeling van het AFCWB over te gaan om lokale agrofoodgerelateerde bedrijven die ruimte zoeken, niet te verliezen aan omliggende bedrijventerreinen zoals Borchwerf in Roosendaal. De gemeente Steenbergen werkt dan ook actief samen met de regio SES West-Brabant en de provincie Brabant om het AFCWB tot ontwikkeling te brengen.

Omdat het AFCWB een specifiek bedrijventerrein is met een (boven)regionale functie, is het van belang dat er op regionaal/provinciaal niveau sturing plaatsvindt op de vestiging van bedrijven in het segment agrofood en agrofood-gerelateerd. Alleen zo kan dit terrein haar specifieke karakter ontwikkelen en neemt het risico af dat AFC bedrijven naar elders vestigen en het AFCWB een regulier bedrijventerrein wordt.

Actielijnen

- Duidelijke visie ontwikkelen op wat wel en niet mogelijk is in het buitengebied. Hierin soepeler omgaan met ontwikkelingsmogelijkheden landbouwgrond en nevenactiviteiten. Tevens dienen de mogelijkheden in kaart te worden gebracht voor het behoud van zoetwater.
- Samen met regio en provincie Brabant snel komen tot ontwikkeling van AFCWB.
- Acquisitie, promotie en marketing Agro Industrieel Complex. In eerste instantie is dit vooral een provinciale taak. Steenbergen maakt hier nadere afspraken over met de provincie Noord-Brabant.

3.4 Beleidslijn 3: Steenbergen zet gericht in op een sterke zorgeconomie

Waarom en hoe?

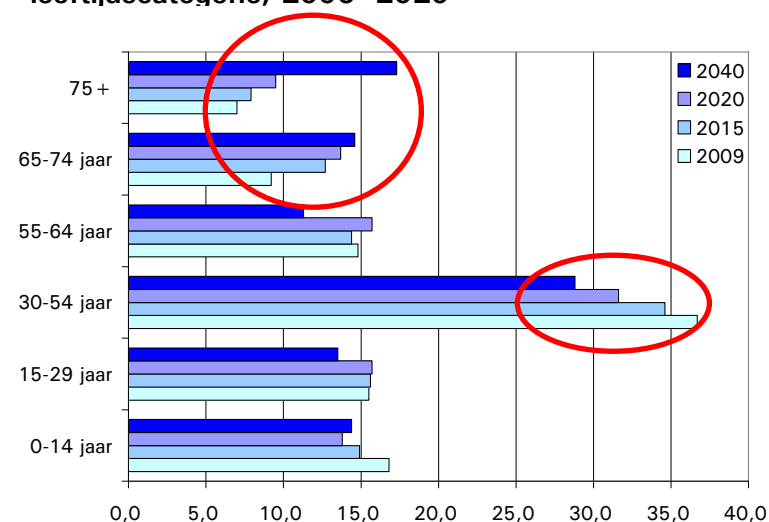
Zorgeconomie in Steenbergen is goed voor bijna 10% van de werkgelegenheid

Gezondheids- en welzijnszorg is de sterkst groeiende werkgever in Steenbergen. Bijna 10% van de banen zijn op dit moment direct gerelateerd aan de zorg. Ook landelijk en regionaal is de zorgsector (zeer) sterk groeiend. Dit is mede het gevolg van de toenemende vergrijzing en de groeiende belangstelling voor gezondheid. De bedrijvigheid rond zorg groeit eveneens bovengemiddeld, net als de investeringen en werkgelegenheid.

Steenbergen vergrijst: zorgsector groeit

Steenbergen volgt de landelijke trends; ook de vergrijzing en ontgroening doet zijn intrede (zie figuur 1). De verwachting is dat het aandeel 65+ omstreeks 2020 in Steenbergen is gestegen van 15% naar 24% (bron: Primos Prognose, 2008). Deze toenemende vergrijzing is een van de belangrijkste drijvende krachten achter de sterk groeiende vraag naar zorg in de toekomst. Bovendien worden senioren steeds kapitaalkrachtiger en vormen daarmee een interessante doelgroep.

Figuur 1: Ontwikkeling bevolking Steenbergen naar leeftijdscategorie, 2006--2020

De omgeving leent zich goed voor zorg

De ruimtelijke kwaliteit en het woon- en leefklimaat van Steenbergen biedt goede aanknopingspunten voor de ontwikkeling van zorggerelateerde wellness-concepten en toeristisch recreatieve producten. Denk aan kuuroorden, zorgboerderijen, zorghotels, privé-klinieken. De omgeving leent zich daarnaast ook goed voor vernieuwende woonzorg-concepten, waarmee ook bewoners van buiten de regio aangetrokken kunnen worden. Ook de aanwezigheid van verschillende grote spelers die een directe relatie hebben met de zorg economie van Steenbergen - bijvoorbeeld de Lievensberg Polikliniek Steenbergen en Onze Stede in Steenbergen - vormen een goede basis voor toekomstige uitbreiding. De aanwezige instellingen kunnen in een later stadium een trekkersrol vervullen en een vestigingsplaatsfactor zijn voor zorggerelateerde bedrijvigheid.

Zorg kost bovenal ook fysieke ruimte

De uitbouw van de zorg economie heeft haar weerslag op de fysieke ruimte. Belangrijk is te erkennen dat veel van de genoemde initiatieven ruimte kosten en dat die daarvoor gereserveerd moet worden. Er zijn kansen voorzien voor zorgontwikkelingen op werklocaties of op centrumlocaties binnen de gemeente (of solitaire locaties in het buitengebied). De gemeente Steenbergen dient daarvoor, vanzelfsprekend binnen de wettelijke kaders, zoveel mogelijk flexibel om te gaan met particuliere aanvragen om de zorg economie in Steenbergen echt gestalte te geven.

Gericht inzetten op welzijnszorg, wonen en zorgtoerisme (leisure & wellness)

Publieksgerichte voorzieningen zijn het meest geschikt voor Steenbergen. Dit blijkt uit een korte beoordeling in tabel 2. De segmenten die het best beoordeeld worden zijn zorgtoerisme (leisure) & wellness, wonen & zorg en welzijnszorg (care). Deze doelgroepen hechten, meer dan andere segmenten, waarde aan een fraaie landschappelijke omgeving voor bezoekers, bewoners en werknemers. Steenbergen is minder geschikt voor bedrijvigheid in de zorg. Dit vooral vanwege concurrentie van steden in de regio die ook inzetten op zorggerelateerde activiteiten (zoals bijvoorbeeld Roosendaal en Bergen op Zoom).

Trends in de zorg economie

Drijvende krachten

- vergrijzing van de bevolking
- meer marktwerking in de zorg
- toename gebruik van technologie in zorg
- opkomst van gentherapie en biotechnologie

Trends

- meer concurrentie in de zorg
- toenemend belang van kwaliteit van zorgaanbod
- schaalvergroting en fusies in de zorg
- zorg werkt aan ketenintegratie
- toenemend belang van preventie
- gezondheid en ontspanning als life-style
- groeiende vraag naar zorgwoningen
- toenemende druk op de arbeidsmarkt voor zorg

Tabel 2: Aantrekkelijkheid doelgroepen voor Steenbergen

Doelgroep	Marktpotentieel	Aantrekkelijk voor Steenbergen	Groeipotentie van doelgroep in Steenbergen
Gezondheidszorg (cure)	+	+	+
Welzijnszorg (care)	+ + +	+ +	+
Science base en R&D bedrijven	0	0	-
Productie, handel en distributie van zorg	+	0	0
Zakelijke en financiële dienstverlening	0	0	0
Wonen en zorg	+ + +	+ +	+ +
Zorgtoerisme (leisure & wellness)	+ +	+ +	+
(Zorg)onderwijs	0	+	0

+ positief   0 neutraal   - negatief

Gezamenlijk optrekken met private partijen

Belangrijk is dat de gemeente de kaders stelt voor de ontwikkeling van de zorgsector in Steenbergen. Laat zoveel mogelijk van de uitvoering over aan (semi-) private partijen. Zodoende loopt de gemeente minder risico's en werken er mensen aan die echt verstand hebben van zorg. Inventariseer de al aanwezige kennis op het gebied van zorg binnen het gemeentehuis en ontwikkel een visie op het onderwerp. Belangrijke taak van de gemeente is het creëren van bewustwording, het samenbrengen van partijen, het nader verkennen van kansrijke niches, het stimuleren van initiatieven en het creëren van de juiste randvoorwaarden voor investeringen. Voor het overige zijn het vooral marktpartijen die zorg in Steenbergen tot een belangrijke economische activiteit moeten maken.

Actielijnen

- Ontwikkelen van een eigen visie op zorg economie;
- Samenwerken met lokale en regionale zorgverleners en buurgemeenten;

3.5 Beleidslijn 4: Steenbergen benut bestaande kwaliteiten voor versterken recreatie en toerisme

Waarom en hoe?

Toerisme = economie

Deze sector biedt ruimte aan 6-7% van de totale werkgelegenheid. Dit is vergelijkbaar met het landelijk gemiddelde van 7%. Toerisme en recreatie biedt Steenbergen de mogelijkheid om de economische structuur te versterken. Gunstige effecten zijn er voor aan toerisme gerelateerde bedrijvigheid. Maar, ook de spin off op bewoners en niet-toeristische ondernemers is groot:

- meer toeristisch bezoek en meer bestedingen resulteren uiteindelijk in een toename van de werkgelegenheid in de sector zelf, maar ook daarbuiten;
- veel van het toeristisch-recreatieve aanbod is ook interessant voor bewoners van Steenbergen: versterken van de toeristische aantrekkingskracht van Steenbergen is dus ook aantrekkelijk voor de eigen inwoners. Dit geldt ook voor investeringen die worden gedaan in de havens, fietspaden, mooie natuur, bewegwijzering en een aantrekkelijk centrum;
- toerisme is goed voor het draagvlak van voorzieningen: winkels, restaurants, verhuurders van onder andere personenauto's en organisaties voor cultuur, amusement en evenementen zijn belangrijk onderdeel van het toeristisch product Steenbergen. Ook eigen inwoners hebben hier profijt van: immers zonder de extra bestedingen van de toerist verschaald het draagvlak voor winkels, horeca et cetera.

Mogelijkheden voor uitbreiden van recreatie en toerisme binnen bestaande kaders

Steenbergen zou zich meer kunnen focussen op het verbeteren van voorzieningen op het gebied van (water)sport, recreatie, vrije tijd en cultuur. Deze ontwikkeling kan toegespitst worden op een aantal thema's. In eerste instantie op watergebonden activiteiten en aan jachthaven verbonden toerisme, waaronder de recreatievaart, zowel voor de zeilboot- als motorbootsector. Zo vormen de havens een belangrijke asset voor Steenbergen, die in de regio West-Brabant verder weinig voorkomen. Met de aanleg van een aquaduct vormt de nieuwe A4 bovendien geen belemmering voor de recreatievaart.

Daarnaast kan toerisme toegespitst worden op rust, ruimte en natuur. Het betreft vooral het verbeteren van dag(deel)recreatie en een betere koppeling met horeca in de vorm van een dagprogramma. Een kwaliteitsimpuls aan de horeca, maar ook de fiets- en wandelpaden is hierbij noodzakelijk. Tevens is het van belang ruimte te bieden aan ontwikkelingen in het buitengebied.

Verder biedt de toenemende ontgroening en vergrijzing kansen voor recreatie en toerisme op het gebied van wellness en health. De gemeente Steenbergen kan zich daarmee vooral richten op de 'zilveren golf' (de groeiende groep welvarende 55-plussers). Deze groep is vooral op zoek naar rust, ruimte en natuur. Dit sluit goed aan bij wat Steenbergen te bieden heeft. Activiteiten waar deze groep naar op zoek is, is het vieren van vakantie met vrienden of familie of fietsen in de natuur, bezoeken van horeca, proeven van streekgerechten. Het gaat hen veelal om natuur, cultuur en culinair genieten.

Veel voorzieningen zijn al in Steenbergen gevestigd, maar onvoldoende bekend buiten de regio, zoals de verschillende havens, het historisch museum en het aantrekkelijke winkelcentrum. Maar ook een bezoek aan de Suikerunie – industrieel toerisme – kan verder worden uitgebouwd. De toeristische infrastructuur (wand- en fietsroutes, combinaties met horeca, maar ook meer meerpalen) wordt inmiddels verbeterd en uitgebreid. Er liggen dus vooral kansen en verbeteringen op het gebied van promotie en acquisitie.

Diverse vormen van regionale samenwerking

In Steenbergen is op het gebied van toerisme en recreatie al sprake van regionale samenwerking. Continuering van deze samenwerkingsverbanden is van belang om deze sector verder uit te bouwen. Het gaat om de volgende samenwerkingsverbanden:

- Brabantse Wal: promotie toerisme in samenwerking met Woensdrecht en Bergen op Zoom;
- Streekhuis: bredere toeristische samenwerking in kader van provinciale 'streekhuis' - Steenbergen, Woensdrecht, Bergen op Zoom en Roosendaal;
- Waterrand: waterrecreatie en recreatietoervaart verder ontwikkelen in regio West-Brabant.

Actielijnen

- Uitbreiden van de toeristische infrastructuur, recreatie gekoppeld aan horeca;
- Visie op verblijfsrecreatie (bijvoorbeeld verblijfsaccommodatie impuls geven via zakelijk toerisme, maar ook bijzondere concepten ruimte geven (vlotkamperen, eco-lodges, hotelboot, etc.)
- Verkennen en stimuleren van ondernemerschap op het gebied van zorg, toerisme en recreatie;
- Een flexibele opstelling bij recreatief grondgebruik in het buitengebied en aangeven wat wel en niet kan;
- De jachthavens opknappen en beter en meer toegankelijk maken voor passantenstromen;
- Opzetten van centrumpromotie / 'city' marketing.

3.6 Beleidslijn 5: Steenbergen zet in op actieve participatie in regionale samenwerking (lokaal = regionaal)

Steenbergen erkent het belang van regionale samenwerking. Daarvoor is het wel noodzakelijk om eerst in eigen gemeente de zaakjes goed op orde te hebben. Op economisch gebied zijn er veel mogelijkheden voor samenwerking. In het bijzonder regionale samenwerking op het gebied van bedrijventerreinen is een actueel onderwerp op zowel de provinciale als landelijke politiek-economische agenda. Daarnaast spelen natuurlijk ook zaken als werkgelegenheid, onderwijs, toerisme en recreatie op regionale schaal. In deze paragraaf ligt de focus met name op het belang van regionale samenwerking op het gebied van bedrijventerreinen.

Provincie Noord-Brabant stelt regionale samenwerking op het gebied van bedrijventerreinen centraal

In de nota 'Werklocaties in Noord-Brabant; een bredere kijk op bedrijventerreinen' heeft regionale samenwerking op het gebied van bedrijventerreinen een dominante positie². De provincie Noord-Brabant streeft er naar dat elk Regionaal Planningsoverleg (RPO) zich bezighoudt met de planning en fasering, herstructurering en kwalitatieve (regionale) problemen van bedrijventerreinen. Regionale samenwerking schept kansen om afspraken te maken over een gedifferentieerd aanbod van werklocaties, de ontwikkeling van nieuwe terreinen in relatie tot de herstructurering van andere terreinen en sturing op specifieke bedrijventerreinen. Tevens kunnen regionaal afspraken worden gemaakt over de uitgifte van grond, met het doel zorgvuldiger ruimtegebruik en gezamenlijk meer geld te verwerven voor het verbeteren van de kwaliteit van werklocaties. De toepassing van de SER-ladder, waarin door samenwerkende gemeenten bij de afweging van nieuwe bedrijventerreinen nadrukkelijk de opties van herstructurering zijn betrokken, wordt door het rijk uitgewerkt in de AmvB Ruimte. Zo spreekt de AmvB Ruimte van de provincie Noord Brabant over regionale visies werklocaties die in de loop van 2010 opgesteld moeten worden. Ruimtelijke winst (intensief ruimtegebruik) bij nieuw en herstructurering is hierin belangrijk.

---

² De provincie Noord-Brabant volgt hiermee het advies dat de Taskforce (Her)ontwikkeling Bedrijventerreinen (Noordanus) heeft aangeboden aan de ministeries van VROM en EZ.

Steenbergen voor nieuw bedrijventerrein aangewezen op regionale samenwerking

Binnen de grenzen van Steenbergen zijn geen kavels meer beschikbaar voor bedrijven. Gezien de dringende behoefte aan nieuw bedrijventerreinen in Steenbergen is het zaak snel zorg te dragen voor uitbreiding van Reinierpolder. Steenbergse bedrijven trekken nu vaak naar omliggende gemeenten, omdat er in Steenbergen geen bedrijfsgrond beschikbaar is. Dit is een zeer ongunstige ontwikkeling voor de economie van Steenbergen.

Bedrijfsruimtemarkt is een regionale markt: 85% locatiebeslissingen binnen een straal van 25 kilometer

Daarbij komt dat uit de Database Locatiebeslissingen Nederland (Stec Groep, 2008) blijkt dat circa 85% van de locatiebeslissingen van bedrijven in de regio West Brabant betrekking hebben op verplaatsing of uitbreiding over korte afstand (< 25 kilometer), oftewel binnen de regio. De bedrijfsruimtemarkt is dan ook een regionale markt met regionale problematiek. Grotere bedrijven van buiten de regio vestigen zich vooral op de logistieke terreinen Moerdijk en Roosendaal/Halderberge (Borchwerf).

Voordelen van regionale samenwerking op economisch gebied

Naast de noodzaak van regionale samenwerking op het gebied van bedrijventerreinen, biedt regionale samenwerking op economisch gebied meer voordelen, zoals:

- een regio heeft een sterkere positie bij hogere overheden;
- als regio kunnen economische zaken efficiënter worden opgepakt;
- gezamenlijk EZ-capaciteit benutten;
- subsidies zijn voor een regio vaak sneller beschikbaar dan voor losse gemeenten.
- ten slotte kiezen bedrijven vaak voor een regio bij locatiekeuze, daarom is een sterke economische positie en samenhang als regio belangrijk!

Actielijnen

- Het vergroten en vooral ook versterken van regionale samenwerking
- Initiatief nemen tot het maken van een regionale economische visie c.q. een regionale visie werklocaties voor de regio West-Brabant.

3.7 Belangrijke (rand)voorwaarden voor een succesvolle uitvoering

Voor een succesvolle uitvoering van dit economisch beleidsplan is het belangrijk dat aan een aantal essentiële (organisatorische) (rand)voorwaarden wordt voldaan. Zo vergt het behouden van sterke bedrijventerreinen een flinke organisatie en EZ-capaciteit. Verder zal de gemeente Steenbergen meer dan voorheen de samenwerking met de regio West-Brabant op moeten zoeken. Enerzijds omdat Steenbergen voor verdere groei van haar economie op de omringende gemeenten is aangewezen (accommoderen ruimtebehoefte bedrijventerreinen, recreatie&toerisme, onderwijs et cetera), anderzijds omdat vanuit provinciaal en landelijk beleid in toenemende mate belang wordt gehecht aan regionale samenwerking. Ook de samenwerking met ondernemers, marktpartijen en intermediairs zoals de Kamer van Koophandel (KvK) en CWI is daarbij essentieel. In tabel 3 staat een overzicht van de belangrijkste aspecten en wordt hier dieper op ingegaan.

Tabel 3: overzicht belangrijke aspecten voor succesvolle uitvoering

Randvoorwaarden	Waarom?
Goede bereikbaarheid belangrijk voor lokale economie: speel ook in op mogelijke aantakking met A4-Zuid en kies voor maximale economische rendement	<ul style="list-style-type: none"> Bereikbaarheid is vestigingsfactor nummer één bij ondernemers. Een goede bereikbaarheid van Steenbergen is dan ook belangrijk voor de economische ontwikkeling. Momenteel is de gemeente matig bereikbaar vanaf de snelweg en via de N257 en de N259. Wanneer Steenbergen verder groeit (bijvoorbeeld door komst van nieuwe bedrijvigheid en/of de groei van werkgelegenheid) is het belangrijk voldoende oog te houden voor bereikbaarheid. Met een aantakking op de nieuw te realiseren A4 kan de bereikbaarheid van Steenbergen en Reinierpolder sterk worden verbeterd.
Creëer voldoende woningen voor starters en senioren	<ul style="list-style-type: none"> Om goed te kunnen inspelen op de vergrijzing is voldoende aanbod aan seniorenwoningen noodzakelijk. Door het realiseren van seniorenwoningen komt de woningmarkt meer in beweging, waardoor woningen voor gezinnen vrij komen. Het realiseren van betaalbare starterswoningen zorgt ervoor dat inwoners voor Steenbergen behouden blijven. Momenteel staat de woningmarkt voor starters erg onder druk.
Zet in op wooneconomie waardoor de aantrekkelijke woonomgeving beter wordt benut	<ul style="list-style-type: none"> Steenbergen beschikt door de kernwaarden rust, ruimte, water en midden in de natuur, maar nabij grote steden over aantrekkelijke woonkwaliteiten. Door aantrekkelijke gevarieerde woonmilieus te ontwikkelen kunnen nieuwe (hogere inkomens) groepen worden aangetrokken met bijkomende effecten op de lokale economie.

Zet in op voldoende opleidingsmogelijkheden in Steenbergen en regio	<ul style="list-style-type: none"> • Het ontbreekt in Steenbergen aan middelbaar beroepsonderwijs, terwijl het aanbod in de technische beroepen (AFCWB) en de zorgsector sterk toeneemt. Een betere koppeling van praktijkopleidingen en arbeidsmarkt moet worden gemaakt. Wel is er vervolgonderwijs op LBO niveau in Steenbergen. • Het AFCWB biedt enerzijds ruimte aan arbeidsplaatsen voor de lager opgeleiden en anderzijds trekt het hoger opgeleiden aan. Zo is de glastuinbouw een innovatieve sector die gebruik maakt van nieuwe technologieën en technieken waarvoor hoger opgeleiden nodig zijn. Koppeling van onderwijs in Steenbergen is hier kansrijk. Wellicht dat binnen het AFCWB ook ruimte gemaakt kan worden voor de vestiging van kennisinstellingen. • De gemeente ondersteunt initiatieven om hoger agrarisch onderwijs te accommoderen in een van de regiogemeenten Roosendaal of Bergen op Zoom. • De zorgsector zal de komende jaren een tekort hebben aan arbeidskrachten. Opleidingen in de zorg zijn dan ook belangrijk voor de toekomst van de zorgeconomie van Steenbergen.
Neem als Steenbergen het voortouw in het opzetten van regionaal beleid	<ul style="list-style-type: none"> • Binnen de grenzen van Steenbergen is geen bedrijventerrein meer beschikbaar. Dit is ongunstig voor de economische groei en ontwikkeling. De gemeente is daarom extra afhankelijk van regionale samenwerking op het gebied van bedrijventerreinen. • Behoud en herstructureren van bestaande bedrijventerreinen staat zowel landelijk als provinciaal hoog op de economische / politieke agenda. De onlangs verschenen notitie, die de Taskforce (her)ontwikkeling bedrijventerreinen Noordanus aan de ministers van VROM en EZ heeft aangeboden, is hier het meest actuele voorbeeld van. • Ook op het gebied van toerisme & recreatie, onderwijs en zorgeconomie zijn regionale afspraken belangrijk. Steenbergen is hierbij een van de sterkste speler binnen de regio.
Zorg voor voldoende EZ-capaciteit en goede contacten	<ul style="list-style-type: none"> • Het economisch beleidsplan van de gemeente is ambitieus! Voor een succesvolle uitvoering is het noodzakelijk dat er voldoende EZ-capaciteit in de gemeente (en/of regio) aanwezig is. • Vaak is voor alleen het contact met bedrijven en de bedrijventerreinen al één medewerker noodzakelijk. Eén fte die los staat van 'neven'activiteiten zoals recreatie, toerisme, RO of grondzaken. • Daarnaast is het belangrijk dat uw netwerk compleet is. Zorg voor goede contacten met lokale stakeholders, zoals ondernemers, KvK, CWI, VVV, maar ook grote bedrijven, zoals de Suikerunie, Dawn Foods, Fuji Color en Pontmeyer.
Zorg voor actuele	<ul style="list-style-type: none"> • Actuele bestemmingsplannen zijn belangrijk voor veel van de acties. Denk bijvoorbeeld

bestemmingsplannen	aan intensief ruimtegebruik op bedrijventerreinen, ontwikkelingsmogelijkheden in het buitengebied en mogelijkheden voor zorgeconomie en/of de vestiging van een hotel.
--------------------	--

4. ACTIEPROGRAMMA

In dit hoofdstuk is het actieprogramma terug te vinden dat hoort bij het economische beleidsplan van Steenbergen.

Actiepunten	Wie	Wanneer	Prioriteit
Beleidslijn 1a: Steenbergen zet in op sterke werklocaties			
Pro actief accountmanagement	Gemeenten Steenbergen, bedrijfsleven, belangenverenigingen	2010	+ +
Herstructurering en het behoud sterke bedrijventerreinen	Gemeente Steenbergen, bedrijfsleven, KvK	2012/2015	+ + +
Ontwikkeling Reinierpolder II en III	Gemeente Steenbergen, bedrijfsleven, provincie, KvK, ministerie, regiogemeenten	2010	+ + +
Beleidslijn 1b: Goed functionerende centrumgebieden			
Herijking detailhandelsvisie	Gemeente Steenbergen, winkeliersvereniging, bedrijfsleven, KvK	2010/2012	+ +
Haalbaarheidsstudie Stadhaven	Gemeente Steenbergen, ondernemers, Provincie Noord-Brabant, Waterschap Brabantse Delta, inwoners.	2010	+ +
Beleidslijn 2: Steenbergen faciliteert verbreding landbouw en zet sterk in op het AFCWB			
Visie buitengebied	Gemeente Steenbergen, belangenverenigingen (o.a. ZLTO), bedrijfsleven, provincie, buurgemeenten	2012	+
Ontwikkeling AFCWB	Provincie Noord-Brabant, TOM, Suikerunie en gemeente Steenbergen	2012/2015	+ + +
Beleidslijn 3: Steenbergen zet gericht in op zorg economie			
Visie op zorg voor Steenbergen	Gemeente Steenbergen, zorgverleners in Steenbergen en regio, belangenverenigingen, KvK	2010/2012	+ +
Samenwerken met lokale en regionale zorgverleners en buurgemeenten	Gemeente Steenbergen, zorgverleners in Steenbergen en regio, particuliere ondernemers, KvK	2012/2015	+
Beleidslijn 4: Steenbergen benut kwaliteiten voor versterken recreatie en toerisme			

Uitbreiden van toeristische infrastructuur	Gemeente Steenbergen, belangenverenigingen, bedrijfsleven, VVV, KvK	2010	+ +
Visie verblijfsaccommodaties	Gemeente Steenbergen, VVV, KvK, Koninklijke Horeca Nederland afdeling Steenbergen, ondernemers	2012/2015	+
Visie buitengebied (zie beleidslijn 2)	Gemeente Steenbergen, belangenverenigingen (o.a. KvK), bedrijfsleven, provincie, buurgemeenten	2012	+
Opzetten van centrumpromotie / 'city' marketing	Gemeente Steenbergen, brancheorganisatie, bedrijfsleven, lokale ondernemers, KvK, VVV, inwoners van kernen	2010	+ +
Beleidslijn 5: Steenbergen zet in op participatie in regionale samenwerking			
Het vergroten en versterken van regionale samenwerking	Gemeente Steenbergen, buurgemeenten, provincie, KvK	2010/2012	+ + +
Regionale economische visie West-Brabant	Provincie Noord-Brabant, regiogemeenten, ondernemersverenigingen, KvK	2012/2015	+ +

Elke actie wordt behandeld volgens een zelfde format. Onderstaande tabel geeft de indicatoren weer die meer toelichting geven op de verschillende onderdelen in de acties.

Format actiepunten	
Doelstelling(en)	Specifieke doel(en) van de actie wordt hier toegelicht.
Achtergrond/aanleiding	Aangegeven wordt waarom juist deze actie nuttig/van belang is.
Beoogd resultaat	Welke concrete resultaten levert deze actie op in het plan.
Prioriteit	De mate waarin dit onderdeel cruciaal is voor het succes van het totale plan. We werken met de volgende indeling: + + + hoogste prioriteit + + gemiddelde prioriteit + laagste prioriteit
Onderdelen	Hier worden de verschillende beoogde stappen beschreven die uitgevoerd kunnen worden binnen de betreffende actie.
Trekker	Partij(en) die trekkersrol vervult/vervullen voor deze actie.
Andere betrokken partijen	Overige partijen die van belang zijn.
Fasering	Tijdvak waarbinnen actie plaatsvindt.
Overig	Andere aandachtspunten die van belang zijn voor de betreffende actie.

Beleidslijn 1a: Steenbergen zet in op (het behoud van) sterke werklocaties

Inzetten op pro actief accountmanagement	
Doelstelling(en)	Door accountmanagement op bedrijventerreinen in Steenbergen kan de levensduur van werklocaties worden verlengd. Door snel en actief in te spelen op verouderingsproblemen kunnen deze worden verholpen of tegen gegaan.
Achtergrond/aanleiding	Om de kwaliteit op werklocaties in Steenbergen te behouden en goed te kunnen inspelen op problemen bij ondernemers is sterk accountmanagement noodzakelijk.
Beoogd resultaat	<ul style="list-style-type: none"> • Verder uitbouwen van goede contacten tussen ondernemers en gemeente; • Past binnen het streven van Steenbergen om een ondernemersvriendelijke gemeente te zijn. • Actief inspelen op gebiedsontwikkeling van vrijkomende kavels en tegengaan van leegstand en ongewenste ontwikkelingen (zoals de vestiging van detailhandel op bedrijventerreinen).
Prioriteit	+ +
Onderdelen	<p>De accountmanager kan het volgende takenpakket op zich nemen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De accountmanager weet precies wat er bij de ondernemers leeft en ziet kansen zien en kan deze ook benutten; • Koppelen van ondernemers aan elkaar en aan andere organisaties. Samenwerking bevorderen; • De accountmanager heeft een sterke rol bij de herstructurering van bestaande werklocaties en het behouden van de kwaliteit; • Ondernemers met plannen soepel door het gemeentelijk apparaat leiden; • De accountmanager kan de ondernemer met ruimtevraag gericht helpen zoeken naar passende, alternatieve oplossingen voor verhuizing (met behulp van de SER-ladder); • De accountmanager kan mogelijkheden in de bestaande bedrijfsruimtevoorraad en in de tweedehands bedrijfsruimtemarkt vermarkten en bemiddelen tussen aanbieders en vragers van bedrijfspanden.
Trekker	Gemeente Steenbergen
Andere betrokken partijen	Ondernemers Platform Steenbergen, Retail Platform Steenbergen, Winkeliersvereniging Dinteloord-Winkeloord, Koninklijke Horeca Nederland afdeling Steenbergen
Fasering	Korte termijn
Kostenindicatie	1 fte. Indicatie jaarlijkse kosten: 55.000 - 60.000 euro. Mogelijke werving&selectie: 10.000 - 12.000 euro.

Inzet op herstructurering en het behouden van sterke bedrijventerreinen	
Doelstelling(en)	Bedrijventerreinen in Steenbergen zijn belangrijk voor de werkgelegenheid. Om ervoor te zorgen dat de terreinen hun waarde blijven behouden, is op een aantal terreinen op termijn een investering noodzakelijk. Het opstellen van een beeldkwaliteitsplan bij nieuw aan te leggen bedrijventerreinen en het invoeren van parkmanagement zorgt er voor dat veroudering tegengewerkt wordt.
Achtergrond/aanleiding	<ul style="list-style-type: none"> • De Reinierpolder is de afgelopen jaren grotendeels opgewaardeerd en het terrein ziet er weer goed uit. Het behouden van kwalitatief goede bedrijventerreinen is belangrijk, zeker met het oog op de komst van Reinierpolder II en het bedrijventerrein in AFCWB. • Er moet worden voorkomen dat de bestaande bedrijventerreinen verpauperen en bedrijven (moeten) verplaatsen naar de nieuwe bedrijventerreinen. Daarvoor hanteert de gemeente (en regio) de SER-ladder.
Beoogd resultaat	<ul style="list-style-type: none"> • Levensduur van bedrijventerreinen in Steenbergen verlengen; • Verouderde bedrijventerreinen in Steenbergen op tijd een opwaardering geven waardoor ze economische functie behouden; • Terreinen zijn visitekaartje van de gemeente, zorgen dat ze er verzorgd uitzien; • Werkgelegenheid op de terreinen behouden en versterken; • Invoeren van parkmanagement op zowel oude, als nieuwe terreinen; • Opstellen van beeldkwaliteitsplannen bij nieuw te ontwikkelen bedrijventerreinen
Prioriteit	+ + +
Onderdelen	<ul style="list-style-type: none"> • Uitzoeken welke vorm van herstructurering (lichte aanpak, revitalisering of transformatie) op de terreinen nodig is. • Opzetten van een actieplan dat uiteindelijk zal resulteren in een masterplan. • Opstellen van beeldkwaliteitsplan. • Subsidies aanvragen. • Actief betrekken van ondernemers. • Opzetten van gemeenschappelijke financiering en/of parkmanagement
Trekker	Gemeente Steenbergen en ondernemers
Andere betrokken partijen	Ondernemers Platform Steenbergen, KvK
Fasering	Middellange termijn
Kostenindicatie	Kosten aanpak veroudering nader te bepalen. Onderzoek ca 20.000 - 25.000 euro.

Ontwikkeling nieuw bedrijventerrein	
Doelstelling(en)	Ontwikkeling van Reinierpolder II en III
Achtergrond/aanleiding	<ul style="list-style-type: none"> De gemeente Steenbergen is inmiddels vergeschorst met plannen voor de uitgifte van een nieuwe uitbreiding van bedrijventerrein Reinierpolder II. Plannen liggen nu echter stil vanwege de komst en ligging van de toekomstige A4. Gerichte marktverkenning naar behoefte op deze locatie, plus verkenning van ruimtelijke en bestuurlijke mogelijkheden. Overleg met provincie (en ministerie). Als dit resultaat positief is dan verder met financiële en technische uitwerking en stedenbouw en planvorming. Wellicht kan hier ook ruimte worden geboden aan de vestiging van kennisinstellingen. Uit onderzoek blijkt een tekort aan bedrijventerrein op middellange termijn in de gemeente Steenbergen.
Beoogd resultaat	<ul style="list-style-type: none"> Faciliteren en tegemoetkomen aan uitbreiding- en vestigingswensen van bedrijven in de regio.
Prioriteit	+ + +
Onderdelen	<ul style="list-style-type: none"> Onderzoek naar marktgerichte programmering voor Reinierpolder II (lokale behoefte, locatieprofiel, kansrijke doelgroepen, vestigingseisen, kavel en gebouwcriteria, ruimtelijke randvoorwaarden et cetera); Verkennen mogelijkheden voor uitbreiding bij de Provincie en Ministerie; Financiële en technische uitwerking, stedenbouw en planvorming; Aankopen nieuwe grond; Ontwikkelen en bouwrijp maken nieuw bedrijventerrein
Trekker	Gemeente Steenbergen
Andere betrokken partijen	Bedrijfsleven, Provincie, Ministerie, KvK, regiogemeenten
Fasering	Hier is al mee gestart; korte termijn
Kostenindicatie	In principe kan een bedrijventerrein kostenneutraal of met winst ontwikkeld worden door de gemeente. Voor bedrijfsgrond is het van belang marktconforme prijzen te hanteren. Indicatie kosten marktonderzoek: 15.000 - 20.000 euro. Financiële en technische uitwerking, stedenbouw en planvorming: indicatie kosten: 60.000 - 80.000 euro.
Overig	-

Beleidslijn 1b: Goed functionerende centrumgebieden

Herijking detailhandelsvisie	
Doelstelling(en)	Opstellen van een nieuwe detailhandelsvisie
Achtergrond/aanleiding	<ul style="list-style-type: none"> In het centrum van Steenbergen vormt leegstand een probleem. Tegelijkertijd is er een tekort aan meer volumineuze winkelvolumes in het centrum. Betere afstemming van het kleinschalige en grootschalige winkelaanbod is gewenst Verder neemt het aantal winkels in de kleine kernen steeds meer af en neemt de regiofunctie van Steenbergen toe. De verzorgingsindex in Steenbergen is relatief laag in vergelijking met soortgelijke kernen en gemeenten.
Beoogd resultaat	<ul style="list-style-type: none"> Afstemmen, uitbreiden en aantrekkelijker maken van het huidige winkelaanbod in de gemeente en bestedingenpatroon lokaal vasthouden
Prioriteit	+ +
Onderdelen	<ul style="list-style-type: none"> Onderzoek naar marktruimte voor uitbreiding en soort detailhandel (distributieplanologisch onderzoek) Opstellen nieuwe detailhandelsvisie
Trekker	Gemeente Steenbergen
Andere betrokken partijen	Winkeliersverenigingen, bedrijfsleven, KvK
Fasering	Korte/ middellange termijn
Kostenindicatie	Indicatie kosten: 20.000 - 25.000 euro.
Overig	-

Haalbaarheidsstudie Stadhaven	
Doelstelling(en)	Inzicht verkrijgen in de haalbaarheid van de uitbreiding en herontwikkeling van de stadhaven in Steenbergen.
Achtergrond/aanleiding	Er zijn plannen voor de uitbreiding en herontwikkeling van de Steenbergse stadhaven. Het doel van het project Stadhaven is om een impuls te geven aan het gebied tussen de Hervormde Kerk en de Westhavendijk. Door het gebied meer als eenheid vorm te geven ontstaat een prettig woon-, werk- en winkelgebied.
Beoogd resultaat	Inzicht in de haalbaarheid van de stadhaven, uitgewerkt in een drietal varianten
Prioriteit	+ +

Onderdelen	<ul style="list-style-type: none"> • uitbreiding en ontwikkeling jachthaven (ligplaatsen) • realisatie boulevard • realisatie onroerend goed (detailhandel, horeca, bedrijf, wonen) • versterken fysieke verbinding met centrum Steenbergen
Trekker	Gemeente Steenbergen
Andere betrokken partijen	Ondernemers, Provincie Noord-Brabant, Waterschap Brabantse Delta, inwoners.
Fasering	Hier is al mee gestart; korte termijn
Kostenindicatie	Indicatie kosten: 25.000 - 30.000 euro.
Overig	-

Beleidslijn 2: Steenbergen faciliteert verbreding van landbouw en zet sterk in op het AFCWB

Visie buitengebied	
Doelstelling(en)	Ontwikkeling van een integrale visie buitengebied ten aanzien van landbouw, natuur, bedrijvigheid en recreatie & toerisme.
Achtergrond/aanleiding	<ul style="list-style-type: none"> Er is geen eenduidige visie op de mogelijkheden in het buitengebied op het gebied van landbouw, bedrijvigheid & toerisme. De drie beleidsthema's worden momenteel los van elkaar ontwikkeld.
Beoogd resultaat	<ul style="list-style-type: none"> Integrale visie voor het buitengebied waarbij de mogelijkheden en onmogelijkheden op verschillende beleidsthema's worden verkend.
Prioriteit	+
Onderdelen	<ul style="list-style-type: none"> Landbouw Natuur Recreatie & toerisme Bedrijvigheid
Trekker	Gemeente Steenbergen
Andere betrokken partijen	Provincie, buurgemeentes, belangenverenigingen (ZLTO)
Fasering	Korte/ middellange termijn
Kostenindicatie	Indicatie kosten: 15.000 - 20.000 euro.
Overig	-

Ontwikkeling AFCWB	
Doelstelling(en)	Samenwerking op het gebied van economische duurzaamheid tussen de glastuinbouw en agrofoodbedrijven.
Achtergrond/aanleiding	Koppeling van de ruimtevraag naar glastuinbouwlocatie en AICD hoogwaardige bedrijven.
Beoogd resultaat	Samenwerking en symbiose hoogwaardig specifiek bedrijvencluster.
Prioriteit	+ + +
Onderdelen	Glas, AICD en Suikerunie
Trekker	Provincie Noord-Brabant
Andere betrokken partijen	TOM, Suikerunie en gemeente Steenbergen
Fasering	Glas: 10 jaar / specifiek bedrijventerrein: 20 jaar
Kostenindicatie	0,2 fte. Indicatie kosten: 10.000 – 15.000 euro
Overig	-

Acquisitie & marketingplan AFCWB	
Doelstelling(en)	Een uitvoeringsgerichte marketing en acquisitiestrategie voor AFCWB, met concrete tools om AFCWB met succes onder de aandacht te brengen van bedrijven.
Achtergrond/aanleiding	Bij het terrein van de Suikerunie vindt de ontwikkeling plaats van het Agro Food Cluster West-Brabant (AFCWB), speciaal voor bedrijven in de Agro Food Business.
Beoogd resultaat	een uitvoeringsgericht marketing- en acquisitieplan
Prioriteit	+ +
Onderdelen	<ul style="list-style-type: none"> • Verkenning 'product' • Compacte marktanalyse • Een uitvoeringsgerichte marketing en acquisitiestrategie
Trekker	Provincie Noord-Brabant
Andere betrokken partijen	TOM, Suikerunie en gemeente Steenbergen
Fasering	Middellange termijn
Kostenindicatie	Indicatie kosten: 15.000 - 20.000 euro.
Overig	-

Beleidslijn 3: Steenbergen zet gericht in op een sterke zorg economie

Visie op zorg voor Steenbergen	
Doelstelling(en)	De zorg biedt veel kansen voor Steenbergen. Om deze kansen te verzilveren is het nodig om in samenwerking met de zorgsector - met een duidelijk economische insteek – een actiegerichte visie op zorg in Steenbergen te ontwikkelen. In een krachtige zorgvisie staat duidelijk wat Steenbergen wil met zorg en hoe ze dat gaat bereiken. De invalshoek van deze zorgvisie is: hoe kunnen we zorg sterker inzetten als economische motor voor Steenbergen.
Achtergrond/aanleiding	De groeipotenties van de zorgsector zijn groot. Steenbergen gaat werk maken van zorg. Binnen de groene, ruime en rustige omgeving inzetten op groei van de zorgsector.
Beoogd resultaat	<ul style="list-style-type: none"> • Helder onderbouwde, aansprekende en uitvoeringsgerichte zorgvisie voor Steenbergen. • Gedegen inzicht in de marktkansen van de zorgsector in Steenbergen. • Draagvlak bij belangrijke partners
Prioriteit	+ +
Onderdelen	<ul style="list-style-type: none"> • Marktanalyse • heldere visie opstellen • werksessie met al aanwezige zorgverleners in de gemeente • particuliere initiatieven ondersteunen • ruimte reserveren voor zorgontwikkelingen (ook ruimte creëren voor zorgfunctie in bestemmingsplannen en streekplannen) • conceptontwikkeling rond specifieke thema's en/of locaties • bewustwording creëren onder overige ondernemers en bewoners
Trekker	Gemeente Steenbergen
Andere betrokken partijen	al aanwezige zorgverleners in Steenbergen en regio, externe (vastgoed)partijen
Fasering	Korte/ middellange termijn
Kostenindicatie	Indicatie kosten: 15.000 - 20.000 euro.
Overig	-

Samenwerken met lokale en regionale zorgverleners en buurgemeenten	
Doelstelling(en)	<ul style="list-style-type: none"> • Leren van anderen is de beste manier om snel duidelijk te krijgen wat er speelt in de zorgsector. Concreet kijken en leren van de plussen en minnen van andere gemeenten en particuliere initiatieven.
Achtergrond/aanleiding	<ul style="list-style-type: none"> • De gemeente Steenbergen hoeft niet het wiel opnieuw uit te vinden om in te zetten op zorg. Er zijn voldoende zorginitiatieven dichtbij en ver weg om ideeën op te doen voor uw zorgstrategie. Denkt hierbij bijvoorbeeld aan de gemeente Rotterdam (kansen voor de zorgsector) en gemeente Dordrecht (gezondheidspark). • Lokale zorgverleners zijn ook in de regio actief. De gemeente Steenbergen moet samen met de regiogemeenten op de hoogte zijn van de laatste ontwikkelingen binnen de sector.
Beoogd resultaat	<ul style="list-style-type: none"> • leren van anderen • samenwerking voorkomt tegenwerking • voldoende contact met regionale zorginstellingen.
Prioriteit	+
Onderdelen	<ul style="list-style-type: none"> • selecteren van voor Steenbergen interessante cases; • organiseren van fact finding trips naar andere gemeenten in Nederland; • andere gemeenten in Steenbergen uitnodigen; • regelmatig overleg met regionale zorginstellingen; • Benoemen van verantwoordelijkheden en uitvoerings-/samenwerkingspartners voor de actiepunten • Reserveren van middelen voor het uitvoeren van de actiepunten; • Concrete afspraken over monitoring en evaluatie van de actiepunten.
Trekker	gemeente Steenbergen
Andere betrokken partijen	particuliere ondernemers
Fasering	korte/middellange termijn
Kostenindicatie	0,2 fte. Indicatie kosten: 10.000 - 15.000 euro
Overig	-

Beleidslijn 4: Steenbergen benut bestaande kwaliteiten voor versterken recreatie en toerisme

Uitbreiden van toeristische infrastructuur	
Doelstelling(en)	<ul style="list-style-type: none"> • Uitbreiden van de toeristische infrastructuur (wand- en fietsroutes, combinaties met horeca, maar ook meer meerpalen in de haven) • De ligging in het Nationaal Landschap biedt daarbij ideale mogelijkheden. • Dit zorgt ook voor meer bestedingen in het centrum.
Achtergrond/aanleiding	<ul style="list-style-type: none"> • Vraag naar meer aanlegmogelijkheden voor plezierjachten en verdere benutting van het toeristisch centrum van Steenbergen. Dit heeft ook invloed op bestedingen in centrum (detailhandel en horeca). • Mogelijkheden van combineren van fietsroutes met horeca en musea in de regio, met specifieke rol voor voorzieningen in Steenbergen. Ligging in Nationaal Landschap biedt hierbij kansen.
Beoogd resultaat	<ul style="list-style-type: none"> • Meer meerpalen in (jacht)haven • Fietsroutes met combinaties met horeca • Routes langs musea (combinaties met diner)
Prioriteit	+ +
Onderdelen	<ul style="list-style-type: none"> • Aanleg meerpalen • In regionaal verband en met lokale horeca afspraken over fietsroutes maken
Trekker	Gemeente Steenbergen, VVV, KvK, Koninklijke Horeca Nederland afdeling Steenbergen, ondernemers;
Andere betrokken partijen	Regiogemeenten
Fasering	Hier is al mee gestart; korte termijn
Kostenindicatie	Nader te bepalen.
Overig	-

Visie verblijfsrecreatie	
Doelstelling(en)	Het realiseren van een toekomstgericht beleidskader voor verblijfsrecreatie in Steenbergen om het toeristisch aanbod in de gemeente Steenbergen te versterken.
Achtergrond/aanleiding	<ul style="list-style-type: none"> • Er is beperkt beleidsaandacht voor verblijfsaccommodatie in Steenbergen en er bestaat onvoldoende inzicht in de kwaliteit en het functioneren van de verblijfsaccommodatie.

	<ul style="list-style-type: none"> • Hierdoor hebben de verblijfsrecreatieterreinen zich niet kunnen ontwikkelen tot een kwalitatief hoogwaardig toeristisch product. • Negatieve gevolgen zijn een teruglopende bijdrage aan de lokale economie van Steenbergen door beperkte kwaliteit van een deel van het toeristisch recreatieve product, permanente bewoning en gebruik door buitenlandse werknemers.
Beoogd resultaat	Lokaal beleid voor verblijfsrecreatieve mogelijkheden om het toeristische product in de gemeente Steenbergen te versterken.
Prioriteit	+
Onderdelen	<ul style="list-style-type: none"> • Mogelijkheden tot verhoging van het aantal toeristische overnachtingen • Mogelijkheden tot seizoensverbreding • Productdifferentiatie • Mogelijkheden van de verblijfsrecreatie als economische drager in het landelijke gebied • Gebruik door buitenlandse werknemers
Trekker	Gemeente Steenbergen
Andere betrokken partijen	VVV, KvK, Koninklijke Horeca Nederland afdeling Steenbergen, ondernemers;
Fasering	Middellange termijn
Kostenindicatie	Indicatie kosten: 10.000 - 15.000 euro.
Overig	-

Visie buitengebied (zelfde als actie 1, beleidslijn 2)	
Doelstelling(en)	Ontwikkeling van een integrale visie buitengebied ten aanzien van landbouw, natuur, bedrijvigheid en recreatie & toerisme.
Achtergrond/aanleiding	<ul style="list-style-type: none"> • Er is geen eenduidige visie op de mogelijkheden in het buitengebied op het gebied van landbouw, natuur, bedrijvigheid & toerisme. De vier beleidsthema's worden momenteel los van elkaar ontwikkeld.
Beoogd resultaat	<ul style="list-style-type: none"> • Integrale visie voor het buitengebied waarbij de mogelijkheden en onmogelijkheden op verschillende beleidsthema's worden verkend.
Prioriteit	+ +
Onderdelen	<ul style="list-style-type: none"> • Landbouw • Natuur • Recreatie & toerisme • Bedrijvigheid

Trekker	Gemeente Steenbergen
Andere betrokken partijen	Provincie, buurgemeentes, belangenverenigingen (ZLTO)
Fasering	Korte/ middellange termijn
Kostenindicatie	Zie actie 1, beleidslijn 2
Overig	-

Opzetten van centrum promotie / 'city' marketing	
Doelstelling(en)	Steenbergen op de kaart zetten als aantrekkelijke gemeente om te wonen, werken, winkelen en recreëren.
Achtergrond/aanleiding	<ul style="list-style-type: none"> • Ontbreken van eenduidige marketing van Steenbergen. • Neuzen dezelfde kant uit binnen en buiten het gemeentehuis. • Interessant voorbeelden van kleinere gemeente met actieve citymarketing zijn bijvoorbeeld Zutphen, Zevenaar en Heerenveen.
Beoogd resultaat	<ul style="list-style-type: none"> • Citymarketing werkt positief voor de bewustwording onder de inwoners, ondernemers en het ambtelijk apparaat.
Prioriteit	+ +
Onderdelen	<ul style="list-style-type: none"> • Formuleren van marketingboodschap en achterliggende gedachte • Sessie organiseren voor creëren van bewustwording in ambtelijk apparaat • Gerichtte acties naar burgers en bedrijfsleven en monitoring van (klant)tevredenheid
Trekker	Gemeente Steenbergen
Andere betrokken partijen	brancheorganisaties, inwoners, ondernemers
Fasering	Korte termijn
Kostenindicatie	0,2 fte. Indicatie jaarlijkse kosten: 10.000 - 15.000 euro
Overig	Gebruik maken van de aanwezige kwaliteiten binnen de gemeente Steenbergen. Het Nationaal Landschap, de haven, musea, Suikerunie etc. Creëer iets unieks (zoals bijvoorbeeld het lamoraaltje), iets waar Steenbergen aan te herkennen is.

Beleidslijn 5: Steenbergen zet in op actieve participatie in regionale samenwerking (lokaal = regionaal)

Het vergroten en vooral ook versterken van regionale samenwerking	
Doelstelling(en)	Samenwerken met andere gemeenten, intermediairs en ondernemers om Steenbergen meer op de kaart te zetten. Profiteer maximaal van initiatieven in de regio en maak afspraken over wat samen en wat individueel op te pakken.
Achtergrond/aanleiding	<ul style="list-style-type: none"> • Er kan nog meer op regionale schaal worden samengewerkt. Ook vanuit Provincie en Rijk is dit een steeds belangrijker onderwerp. • Het is daarbij belangrijk om te realiseren dat bestuurlijke regio's niet automatisch een blauwdruk moeten zijn voor regionale samenwerking.
Beoogd resultaat	<ul style="list-style-type: none"> • Profiteren van al aanwezige initiatieven in de markt. • Samen sterk op verschillende thema's (arbeidsmarkt, economie, zorg, toerisme etc)
Prioriteit	+ + +
Onderdelen	<ul style="list-style-type: none"> • actief samenwerking zoeken met regionale partijen • uitdragen waar Steenbergen sterk in is (waar de gemeente dus de regionale puzzel compleet maakt) • wat en waar wil Steenbergen met welke gemeente samenwerken • afspraken maken over vervolgstappen
Trekker	Gemeente Steenbergen
Andere betrokken partijen	Omliggende gemeenten, regionale partners en organen
Fasering	Hier is al mee gestart, in 2010 stevig uitbouwen en neerzetten
Kostenindicatie	Geen extra kosten.
Overig	-

Regionale economische visie West-Brabant	
Doelstelling(en)	Behouden en versterken van de economie van West-Brabant en goede afspraken over economische thema's tussen regiogemeenten.
Achtergrond/aanleiding	<ul style="list-style-type: none"> • In dit economisch beleidsplan op gemeentelijk niveau staan al snel acties op regionale schaal. Vooral op economisch gebied is de gemeentelijke schaal vaak al niet meer voldoende. • Ambtelijk wordt al regionaal samengewerkt, bijvoorbeeld tussen wethouders en

	beleidsmedewerkers. • In 2003 is er een sociaal-economische visie opgesteld voor SES West-Brabant.
Beoogd resultaat	• Een sterke regionale economische visie voor West-Brabant. Met daarin actiepunten voor de hele regio. Op deze manier kan de regio ook gezamenlijk zaken oppakken (zoals bedrijventerreinenbeleid, herstructurering et cetera). • Sluit goed aan bij ambities vanuit de provincie Noord-Brabant. • Als regio sterke positie bij hogere overheden. • Efficiënter economische zaken oppakken! • Subsidies voor regio sneller beschikbaar dan losse gemeenten. • Bedrijven kiezen vaak voor een regio bij locatiekeuze, daarom sterk economische positie en samenhang als regio noodzakelijk.
Prioriteit	+ +
Onderdelen	• Ambitieniveau duidelijk afspreken! Zorgen voor haalbaarheid. • Scan / onderzoek uitvoeren op welke manier regionale samenwerking haalbare kaart is. • Mogelijkheden zoeken voor samenwerking. • Afspraken maken over economisch beleid. • Visie op de regionale economie van de regio West-Brabant.
Trekker	Gemeente Steenbergen en regiogemeenten
Andere betrokken partijen	Ondernemersverenigingen, KvK, Provincie Noord-Brabant
Fasering	Korte / middellange termijn
Kostenindicatie	Indicatie kosten: 25.000 - 30.000 euro.
Overig	-